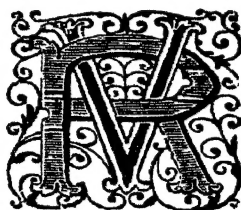

శ్రీ రస్తు.

అన్యవాదకోలాహలము

అ ఘట క

చెన్నపురి

స్వామికాస్త్రలు అండ్ సన్స్ వారిచే

బ్ర. టి. క. ము.

All Rights Reserved

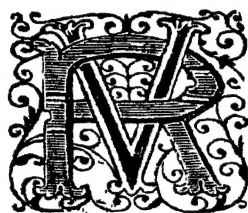
[Price Re. 10-12]

పద్య కావ్యములు

ప్రతి 1-కి రూ. అ.

అంధ్ర గౌరవవిమర్శనము, వడ్డాని సూర్యనారాయణకాశ్రి గారిది	0	12
అముక్తమాల్యద, (విష్ణుబిర్రీయము)	...	6 0
అంధ్ర భాగవతము, పద్య కావ్యము, 2 సంపుటములు	...	15 0
ఆదిపర్వము, పద్య కావ్యము, పెద్ద పు	...	1 8
,, టీక	...	4 0
అంజనేయదండకము, హనుమద్దండకము	...	0 4
అంధ్ర రామసంగ్రహము, పద్య కావ్యము	...	0 3
,, టీకతో (బ్రా)య పేపరు	...	0 8
,, అంధ్రీనామకేషము, సాంబనిఘంటువు కలితో...	2	0
అంధ్ర భాషాభూషణము, విమర్శతో	...	0 6
అంధ్ర భాషార్థము	...	1 0
ఉత్తరరామాయణము, చక్కనికూర్పు	...	6 0
ఉత్తరహరివంశము	...	3 0
కవిత్వతత్వవిచారవిమర్శనము	...	1 8
కవిరాజమనోరంజనము	...	1 4
కృష్ణదండము	...	0 2
కృష్ణరాయవిజయము	...	0 8
కాశీఖండము	...	3 8
కుచేలో పాఖ్యానము, సటిక, (భాగవతము)	...	0 6
డిటా గట్టుక భువుకృతము	...	0 8
కుమారసంభవము, నన్నె చోడకృతము	...	5 0
గజేంద్ర మోక్షము, సటిక	...	0 10
గయోపాఖ్యానము, రామనామాత్యునిది	...	0 12
గద్యపద్యసంగ్రహము. విద్వాత్ జ. నె. సుబ్రహ్మణ్యశర్మ గారిది.	0	12
,, గోర్తి సూర్యనారాయణకాశ్రి గారిది	...	0 12

శ్రీ రస్తు
అన్య వాదకోలాహలము
ల ఘు టీ క

చెన్న పురి :
వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ వారిచే.
బ్ర క టి త ము
All Rights Reserved.

Printed by
V VENKATESWARA SASTRULU
of **V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS,**
at the 'Vavilla' Press,
Madras—1949.

వీ రి క

తెనుఁగున వీరశైవవాఙ్మయమునకు సంబంధించిన యీ లఘుకృతిని శైవగ్రంథముల మామూద్రణాలయమున సచ్చు వేయించినవారును మాకుమిత్రులును నగునెల్లూరుజిల్లా ఇందుకూరుపేట గ్రామవాసులు కీర్తిశేషులు శ్రీగంగపట్టణపు సుబ్రహ్మణ్యదేవరగా రిచ్చిరి. ఇది “ఏకామ్రగురుచిత్తనటిన భృంగ సోమనాథలింగ” అనుమకుటముగల యొక శతకము. ఈ శతకమున విశేష మేమనగా, నిందులో శైవకవిసారస్వభాముఁ డగు పాల్కురికి సోమనారాధ్యునిగ్రంథములనుండి, శైవ మతోద్ధారకములైన ప్రమాణములన్నియు గైకొనబడినవి. అందలి వాక్యము లిందులో యథాతథముగా నున్నవి. గ్రంథకర్తయే దీనిని “పాల్కురికయ్యప్రబంధంబులన్నియు పెట్టినయొడికంపుపెట్టె యనగ” యని 108 పద్యములో చెప్పి యున్నాఁడు.

ఈశతకమునందు 109 సీసపద్యములు కలవు. సీసపద్య ములకు ఆటవెలదులే యుండుట విశేషము. ఈపద్యములు వేమన మొదలగు కవులనుకరించినట్లే క్రిందిపద్యపాదముపలన తెలియుచున్నది.

తలబోడియైనను, పత్తవ్విజ్ఞాఁడేనియు

తలబోడిపడుచు పత్తవ్విజ్ఞాఁరాలె

అనునది

తలబుబోడియైన తలపులుబోడులూ

విశ్వరూపిరామ విమరవేమ.

అని వేమన అనుకరించినాడు. ఈశతకమువలన పాల్కురికి సోమనాథునివృత్తాంతముకూడ చాలగా తెలియగలదు.

దీనిని రచించినకవి యెవరో యింతవఱకు తెలలేదు. ఈ గ్రంథమును మొదట సం॥ 1884 లో ఏడునూతుల ముత్తయ్య గారు శైవరత్నాకర ముద్రాక్షరశాలలో ముద్రించునప్పుడు దీనిని శివయోగీంద్రవిరచితమని వ్రాసిరి. శతకకవులచరిత్ర 30 వ పుటలో దీనికర్త సోమేశ్వరాధ్యుని కలదు. మాకు చూడగా ఏకామ్రనాథుడు దీనికి కర్తయని తెలియుచున్నది. ఏకామ్రనాథుడే యేకోరామనాథుడు. ఈతడు పాల్కురికి సోమనాథునిశిష్యుడైనట్లు స్థానికచరిత్రలు తెలుపుచున్నవి. కాబట్టి కవియే తన్నుతా సంబోధించుకొనునాచారమునుబట్టి, 'వేమన మొదలగువారివలె వ్రాసికొనియుండును. ఏకోరాముడు చాల ప్రసిద్ధుడైనవై వాచార్యుడు. ప్రస్తుతము మల్లంపల్లివారికి మూలపురుషుడు.

వీరశైవమతమునకు విశిష్టమైనవాఙ్మయ మున్నది. అందులో నొకటియగు పైగ్రంథమును, అందఱికి సుబోధకముగ నుండుటకు టీకకూడ వ్రాయించితిమి. ఇంకను ద్వపద బసవపురాణాది వీరశైవగ్రంథముల త్వరలో ముద్రించుచున్నాము. గాననాయాగ్రంథములలో సీగ్రంథ విషయము విస్తరింపగలము. వీరశైవమతతత్త్వమును సులభముగా తెలియజేయు సీగ్రంథము నాంధ్రమహాజను లాచరింతురుగాత!

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్.

శ్రీశివాయగురవేనమః.

అన్యవాద కోలాహలము

సీ. శ్రీగురులింగసంచితదయావిస్ఫూర్తి
శరణైకవర్తి విస్ఫారకీర్తి
విరహితాశాబంధుఁ బరతత్త్వసంబంధు
హర్షసుధాసింధు నార్తబంధు
శరణాగతత్రాణు సద్భక్తకళ్యాణు
మహితప్రవీణు నిర్మలధరీణు
వేదార్థనిస్సీము విశ్రుతగుణధాము
శోభనోద్దాము భక్తాభిరాము

ఆ. నిన్ను నాశ్రయించి నెఱి 'నన్యవాదకో
లాహలంబు' వేదలాలితముగ
నే నుపన్యసింతు నేకామ్రగురుచిత్త
నలినభృంగసోమనాథలింగ!

౧

లఘుటీక. శ్రీగురులింగ = శక్తితోఁగూడిన గురుస్వరూపమున లింగ
మైనవాఁడా! శరణైకవర్తి = శివభక్తులందు ముఖ్యముగ నుండువాఁడు! విర
హితాశాబంధు = ఆశాపాశములేనివాఁడు, పరతత్త్వసంబంధు = పరమశివుని
యశార్థస్వరూపము నెఱిగినవాఁడు, హర్షసుధాసింధు = ఆనందసముద్రుఁడు,
మహితప్రవీణు = పూజ్యులైనవారిలో ఉత్తముఁడు, వేదార్థనిస్సీము =
మేరలేనివేదార్థమును చెరిసినవాఁడు, శోభనోద్దాము = అఖండమైనమంగళ
ములను గూర్చువాఁడు, నెఱిన్ = రమ్యముగ, వేదలాలితముగ = పేదము

అకు సరిపడునట్లుగ, ఏకామ్రగురుచి త్తనలినభృంగ = ఏకామ్రనాథుఁడను
గురువు చిత్తమనెడి పద్మమున శుష్కదయై విహరించుచాఁడా !

ఈకవి అన్యవాదకోలాహలమును ఈగ్రంథమును గురులింగరూపుడైన
పాలకురికి సోమనాథున కంకితముసేయుచు, సోమనాథుని లింగరూపునిగఁ
భావించియున్నాఁడు. ఈ అన్యవాదకోలాహలమును వేదార్థమునందలి విశేష
ములతోఁగూడి పరమశివుని పరతత్త్వమును ప్రతిపాదించునట్లుగా రచించు
చుంటి నని కవి తెలిపియున్నాఁడు.

సీ. 'బసవపురాణ' ప్రబంధంబు మీరు రచించినయభినవశ్రీనుతించి
మీ రర్థి శ్రీ'పండితారాధ్యచరితంబు'
చెప్పిన నిరుపమస్థితి నుతించి
మీరు 'చతుర్వేద సారంబు' చేసిన
మహితపాండిత్య సమృత్తి నుతించి
'బసవరాజీ'యాది బహుకృతుల్ మీరు ని
ర్మించినసామర్థ్య మే నుతించి

ఆ. రసికత త్వభావ రతి నన్యవాదకో
లాహలంబు వేదలాలితముగ, నే...

అ.

'పాలకురికిసోమనాథుఁడు బసవపురాణము, పండితారాధ్యచరితము,
చతుర్వేదసారము, బసవహాజీయము మొదలగుగ్రంథములను రచించెననియు,
తాను వానినన్నిటిని అవగతముచేసికొని ఈగ్రంథమును చెప్పుచుంటి నని,
కవి అనినాఁడు.

సీ. భవదీయసంబంధబంధురం బయ్యె నే
భాగ్యంబుఁజేసెనో పాలకురికి

భవదంఘ్రిపూజనాపరులకి ముయ్యె నే
 భాగ్యంబుఁజేసెనో పాలకురికి
 యుష్పద్విహారసంయు క్తమై చెలసె నే
 భాగ్యంబుఁజేసెనో పాలకురికి
 యుష్పదీయాశ్రమాత్యున్నతిఁ బొందె నే
 భాగ్యంబుఁ జేసెనో పాలకురికి

ఆ. పాలకురికి యెట్టి భాగ్యంబుచేసెనో
 సీస్వనామపూర్వనిహిత మయ్యె
 నీహితానుషంగ...లింగ.

3

టీ. భవదీయసంబంధబంధురంబు = మీసంబంధముచే అందమైనది,
 భవదంఘ్రిపూజనాపరులకు = మీపాదమును పూజించుటయందు ఆసక్తిగల
 వారికి, ఇష్టు = స్థానము, ఉనికిపట్టు. యుష్పద్విహారసంయు క్తమై = మీవిహా
 రముతోకూడినదై, సీస్వనామపూర్వనిహితము = మీపేరునకుఁ బూర్వమందు
 కూర్పబడినది. పాలకురికి = పాలకురికి యను గ్రామము, సోమనాథుని యింటి
 పేరు ఆ గ్రామనామ మగుటచే కవి యీతీరున వర్ణించినాడు.

సీ. బసవయ్య నాచన్న బసవయ్య నిజలింగ
 చిక్కయ్య కక్కయ్యఁ జిత్తగించి
 మాచయ్య సవరద నాచయ్య కలికేత
 బ్రహ్మయ్య బొమ్మయ్యఁ బ్రస్తుతించి
 వేమయ్య నేకాంతరామయ్య బల్లేశు
 మల్లయ్య నల్లయ్య మది భజించి
 హొన్నయ్య మేదర చన్నయ్య శివరాత్రి
 సంగయ్య వంకయ్య సన్నుతించి

తే. కోరి యన్యవాద కోలాహలం బను
 సీసశతక మింపు చిగురులాత్త, నే...

౪

ఈపద్యమున శివభక్తాగ్రే సరుల నందఱును నుతించి యీ సీసశతకమును
 రచించుచున్నట్లు ప్రతిజ్ఞ యొనర్చినాడు.

సీ. ఆరాధ్య దేవర నతిభక్తి గీర్తించి
 యనఘముంచన పండితయ్యఁ గొలిచి . .

పోడ్డల బాచయ్య సుముఖుగాఁబ్రార్థించి
 గోవిందభట్టారకుని భజించి

జ్ఞాన సంబంధుఁ బ్రసన్నుఁగా నుతియించి
 బిబ్బ బాచయ్య సంప్రీతిఁ దలచి

కెంబావి భోగయ్య కీర్తన గావించి
 నంబెన్న నేప్రాద్దు నాశ్రయించి

ఆ. వలను మెఱసి యన్యవాదకోలాహలం
 బనెడి సీసశతక మతిశయిల్ల, నే...

౫

సీ. కర్తవాదంబెల్ల గజబిజిచేసిన
 కాటకోటయ్య సత్కరుణఁజేసి

జైనవాదం బెల్లఁ జిట్టుముఠ్ఠాడిన
 దాసి దేవయ్య సత్కరుణఁజేసి

కాలవాదంబెల్ల కల్లగాఁజేయు మా
 ర్కండేయ మాని సత్కరుణఁజేసి

యన్యవాదంబెల్ల యదటణఁగించిన
 హరగణోత్తముల సత్కరుణఁజేసి

ఆ. వలను మెఱసి యన్యవాద కోలాహలం
 బనెడి సీసశతక మతిశయిల్ల, నే...

౬

టీ. కాటకోటయ్య అనుభక్తుడు కర్తవ్య దైవమనువాదమును చీకాకు పఠించెను. దాని దేవయ్య జైనమతస్థులవాదమును పిండిచేసెను. మార్కండేయ మహర్షి కాలమే దైవ మనువాదమును లేకుండజేసెను. హరగణేశ్థులు ఇతరులవాదములయంద్ధత నణగించిరి. ఇట్టి భక్తవరేణ్యులకరుణసంపాదించి యాశతకమును నేను రచితును.

సీ. వేదాంతవేదసంవేదితార్థంబులు

నఖిలశాస్త్రేతిహాసార్థములును
సంచితోపపురాణసమ్యగర్థంబులు
నాదిపురాణ సారార్థములును
మోదితమూలాగమోదితార్థంబులు
నారుషపారుషేయార్థములును
భ్రాజితామేయ సంపాది తార్థంబులు
సంచితశివరహస్యార్థములును

ఆ. వక్షసఃగూర్చి యన్య వాదకోలాహలం
బనెడు సీసశతక మతిశయిల్ల, నే...

2

టీ. వేదాంతవేదసంవేదితార్థంబులు = ఉపనిషత్తులందును వేదము లందును తెలుపబడినవిషయములు, అఖిలశాస్త్రేతిహాసార్థములును = సమస్త శాస్త్రములలోను పూర్వగాథలలోను గలవిశేషములును, సంచితోపపురాణసమ్యగర్థంబులు = కూర్వబడిన ఉపపురాణములలోని ముంచివిషయములును, ఆది పురాణసారార్థములును, మొదటి అష్టాదశపురాణములలో సారమైన అంశములును, మోదితమూలాగ మోదితార్థంబులు = అభివృద్ధినందిన ప్రధానాగమములలోని విషయములను, అరుషపారుషేయార్థములును = ఋషులు మహాపురుషులును చెలుపువిశేషములును, భ్రాజితామేయసంపాదితార్థంబులు = వికాసముతోగూడిన సాటిలేనియమూల్యవిషయములను, అంచితశివరహస్యార్థ

ములును = శివునిగూర్చిన విశేషరహస్యార్థములును క్రమముగ కూర్చి యీసీస శబ్దక మొప్పును.

సీ. వేదవాదులకును భేదవాదులకుడు

ర్షదబౌద్ధులకు గుండె బెదు రనంగ

నాత్మైక్యవాదమాయావాదులకును లో

కాయతులకుఁ గంటి కను వనంగ

కాలవాదులకును గర్తవాదులకు సాం

ఖ్యులకు నుద్ధతిఁగట్టు గుది యనంగ

శాక్తేయవాద వైష్ణవవాదులకు నాంత

రాళికులకు నెత్తి గాల మనంగ

ఆ. జైనవాదులకును సన్యాసులకు మహో

గ్రముగ ముక్కుమీఁదికత్తి యనంగ

నీకృతి రచియింతు నే...

౮

టీ. వేదవాదులకు = మీమాంసకులకు, భేదవాదులకు = ద్వైతులకు, దుర్బతబౌద్ధులకు = దురభిమానముగల బౌద్ధమతస్తులకు, గుండెబెదురు = భయమును గలిగించునది, ఆత్మైక్యవాదమాయావాదులకు = జీవాత్మ పరమాత్మ లొక్కటియే, (మాయయే జగత్తుయొక్క సృష్టిస్థితియములకు కారణమను అద్వైతమతస్తులకు), లోకాయతులకు = చార్వాకమతస్తులకు, కంటి కనువు = కంటిలోని నలును (మిక్కిలి బాధనుకలిగించునది.) కాలవాదులకు = కాలమే పరమేశ్వరుఁడనువారికి, కర్తవాదులకు = కర్తమే దైవమనువారికి, సాంఖ్యులకు = ప్రకృతి పురుషవివేకమే మోక్షమనెడుసాంఖ్యమతస్తులకు, గుది = బుద్ధము త్రాడు, శాక్తేయవాదవైష్ణవవాదులకు = శక్తి నారాధించువారికి, విశిష్టాద్వైతమతస్తులకు ఆంతరాళికులకు = మాధ్వమతస్తులకు, నెత్తిగాలము = శిరస్సనందుఁ దగిలెడిగాలము, జైనవాదులకు = జినమహర్షియే దైవమనెడి జైనమతస్తులకు, సన్యాసులకు = సన్యాసాశ్రమము తీసికొన్నవారలకు, ముక్కుమీదకత్తి.

— శ్లోకము హి మ ॥ —

సీ. శుంభద్గదాంబోధి కుంభజ సంరంభ
 బంధుర ప్రతిభావిభాతి భూతి
 దారిద్ర్యకుఢ్ర విద్రావణ దారుణ
 మాతతపురుషమాతహేతిభూతి
 నిర్బంధ బహుజన్త సీరంధ్రమోహంధ
 కారార్క (దివ్య) విఖ్యాతిభూతి
 కర్తవ్యముల నిర్మూలనోద్భూత
 శాతకుద్దాలప్రభాతి భూతి

ఆ. యనుచుఁ జదివి చదివి యామ్నాయనుతభన్త
 విముఖవృత్తిఁ జెడిరి వెట్టి జన్త
 లెట్టిపాపమతులొ యే

F

టీ. శుంభద్గదాంబోధి.....విభాతి = అశిశువుచురోగములను సముద్రమును కబళించుటలో అగస్త్యమహర్షి కింగల సామర్థ్యముచుబోలిన సామర్థ్యముగలది. భూతి = భస్మము, దారిద్ర్య.....పురుషమాతహేతి = దారిద్ర్యమును పర్వతములను తరిమివేయుటలో వజ్రాయుధమైనది. నిర్బంధబహుజన్త...అర్కవిఖ్యాతి = తపసిదిగావచ్చు అనేకజన్మార్థమైన గాఢమగుమోహంధకారమునకు సూర్యప్రకాశమైనది. కర్తవ్య...కుద్దాలప్రభాతి = అనేకజన్మములనుండి పెరుగుచున్న కర్మ మనెడులకను హరికటివేరుతోఁ బెల్లగించుటకు గొడ్డాలికమైనది, అమ్నాయ...భన్తవిముఖవృత్తి = వేదములలో పొగడబడినభన్తను దాల్చుటకు విముఖమైనచిత్తవృత్తితోఁ జెడిరి.

సీ. భసితంబు శంకరోల్లసితంబు భవభయ
 గ్రసితంబు లోకప్రకాశితంబు

భసితంబు శ్రుత్యుపన్యసితంబు గంధప్ర
హసితంబు మలిన సన్యాసితంబు

భసితంబు శివకళాభ్యసితంబు దుష్టవి
శసితంబు శిష్టానుశాసితంబు

భసితంబు భక్తిసంపత్తంబు చంద్రికా
భసితంబు పరమప్రభాసితంబు

ఆ. యనుచుఁ జదివి చదివి యామ్నా యనుతభస్త్వ
విముఖవృత్తిఁ జెడిరి వెట్టిజన్తు
లెట్టిపాపమతులూ...

౧౦

టీ. భసితంబు = భస్మము, శంకరోల్లసితంబు = శంకరునిచేనలంకరించు
కొనఁబడినది, భవభయకృశితంబు = సుసారభయమును లేకుండచేయునది,
శ్రుత్యుపన్యసితంబు = వేదములలో ప్రసిద్ధమైనది, గంధప్రహసితంబు = మంచి
పరిమళముతోఁగూడినది, మలినసన్యాసితంబు = మాలిన్యముతోఁగొట్టునది, శివ
కళాభ్యసితంబు = ఈశ్వరాంశను కలుగఁజేయునది, దుష్ట విశసితంబు = దుష్టు
లను హింసించునది, శిష్టానుశాసితంబు = శిష్టుచే న్నివ్వకరింపఁబడినది, భక్తిసం
పత్తంబు = భక్తివాసన నిచ్చునది. చంద్రికాభసితంబు = వెన్నెలవలె తెల్లనై
నది, పరమప్రభాసితంబు = చాల ప్రకాశించునది.

సీ. భస్మంబు విమలస ద్భక్తిక్రియా కల్ప
లతికాఫలార్థ మూలప్రదంబు
భస్మంబు శంకరార్పణయోగ్యభక్తి నై
వేద్యకుంభ పవిత్ర వేష్టనంబు
భస్మంబు సచ్చివ భక్తికేదార వ
స్పద్యోఘ పరిహృతోద్యర్థకంబు ?

భక్తం బలంకృత భక్తికన్యావశీ
కరణకల్పితతలకప్రదంబు

ఆ. యనుచుఁ జదివి చదివి యామ్నాయసతభక్తి
విముఖవృత్తిఁ జెడిరి వెట్టిజన్తు
లెట్టిపాపమతులొ...

౧౧

టీ. విమల...మూలప్రదంబు = స్వచ్ఛమైన భక్తియనెడల కల్పలతక
ఫలించుటకు మూలమైనది, శంకారూప...వేష్టనంబు = శంకరునకు ఆర్పిం
చుటకు తగిన నైవేద్యకలశమునకు విశ్రుతమైన ఆవరణము, సచ్చిదభక్తి...దృఢ
కంబు = మంచి శివభక్తి యనెడుపాలము ఫలించుటకు మంచి నీరయనది. అలం
కృతభక్తికన్యా...తలకప్రదంబు = బాగుగ నలంకరించుకొనిన భక్తియను
కన్యకను వశముచేసికొనుట కేర్పడుచుండునది తలకమయినది.

సీ. ఊరంబు భక్త్యలంకారంబు లోకాను
సారంబు విగత సంసార మనుచు
ఊరంబు పరమార్థసారంబు సద్గుణా
ధారంబు ప్రభవోద్ధార మనుచు
ఊరంబు మోక్ష సంస్కారంబు భవబహి
ష్కారంబు వైదికాధార మనుచు
ఊరంబు వైరాగ్యసారంబు మోక్షాభి
తీరంబు నిరయనిస్సార మనుచు
నాది చదివి జదివి యామ్నాయసతభక్తి
విముఖవృత్తిఁ జెడిరి వెట్టిజన్తు
లెట్టి పాపమతులొ యే...

౧౨

టీ. ఊరంబు = భక్తము, భక్త్యలంకారంబు = భక్తికి అలంకారమై
నది, లోకానుసారంబు = లోకమును, అనుసరించునది, విగతసంసారము =

సంసారమును దూరముచేయునది, పరమార్థసారంబు=పరమార్థమునకు సారమైనది, సద్గుణాధారంబు=సద్గుణములకు ఆధారమైనది, ప్రాభవోద్ధారము=గొప్పతనమును దెచ్చునది. మోక్షసంస్కారంబు = మోక్షమును కలిగించునది, భవబహిష్కారంబు = సంసారమును దూరముచేయునది, వైదికాధారము = వేదమార్గముననడుచుకొనువారి కాధారము, వైరాగ్యసాగరంబు = వైరాగ్యమును వృద్ధిచేయునది, మోక్షాభితిరంబు = మోక్షమునకు దగ్గరయైనది, నిరయనిస్సారము = సరకమును దాటించునది.

సీ. యక్షరక్షోరగా ధ్యక్షోపనాక్షోప
తిక్షీయమాన సంరక్షరక్ష
రూక్షేషణా బ్రహ్మరాక్షసవిక్షేప
ణక్షేపమానాభి రక్షరక్ష
యాక్షేపభూతానలేక్ష కక్షపణుతా
దిక్షేపమాన సుర రక్షరక్ష
యక్షీయదాక్షిణ్య దక్షణేశ్వరభయ
దక్షణ రక్షణ రక్షణ రక్షరక్ష

ఆ. యనుచుఁ జదివి చదివి యామ్నాయనుతభస్త్
విముఖవృత్తిఁ జెడిరి వెట్టిజన్తు
లెట్టి పాపమతులొ యే...

౧౩

టీ. యక్ష...సంరక్ష = యక్షులు రక్షస్సులు ఉరగులు మొదలగువారి బాధలచే పీడింపఁబడి కృశించువారికి రక్షకమైనది. రక్ష = విభూతి.

సీ. కరమర్థి నైశ్వర్యకారణోద్భూతి
భూతైక్యకహేతువై భూతి యయ్యె
తగభావనాద్భుతంబునా నిరవద్య
భావనోద్దామమై భసిత మయ్యె

నలినాపదాద్రక్షణా త్కారమనవిప
త్కరణ సంహరణమై క్షార మయ్యె
నలి నభి రక్షణా ద్రక్షేతి యనంగ సు
ర్వసు రక్షణీయమై రక్ష యయ్యె

ఆ. యనుచుఁ జదివి చదివి యామ్నాయనుతభస్స
విముఖవృత్తఁ జెడిరి వెట్టి జర్గు
లెట్టి పాపమతులూ యే...

౧౪

టీ. కరము = మిక్కిలి, అర్థిన్ = పెంపుతో, ఐశ్వర్యకారాణోద్భూ
తినాన్ = ఐశ్వర్యమునకు కారణ మగునది యని, భూత్యైకహేతువై =
సంపదకు ముఖ్యకారణమై, భావనాత్ భసితంబు=భావనచేయుటవలన భసిత
మని, నిరవద్యభావనోద్దామమై=సాటిలేనిభావనచే గొప్పదియై, అపదాద్రక్షణ
త్కారమ్ = అపదనుండి రక్షించునదిగాన 'క్షారము' అని, విపక్కర
సంహరణమై=అపత్తును గలిగించువానిని హరించునదియై, అభిరక్షణాద్రక్షేతి=
అంతటను రక్షించునది గనుక 'రక్ష' యని, సుర్వసురక్షణీయమై = దేవతల
నుండి రాక్షసులనుండి రక్షించునదియై.

సీ. ధరఁ 'గృతం స్యాదకృతం తేన' యన భూతి

లే కెద్దిచేసిన లేదు ఫలము

ధరశ్రుతమవ్యశ్రుతం భవే త్తన భూతి

లేకెద్ది విన్నను లేదు ఫలము

తగనధి తమనధి తం పైవ యనభూతి

లేకెద్ది నుడివిన లేదు ఫలము

పొరి నదీతొ న తపోమంత్ర మనభూతి

లేకెద్ది దొడఁగిన లేదు ఫలము

ఆ. యనుచుఁ జదివి చదివి యామ్నా యనుతభస్స

విముఖవృత్తిఁ జెడిరి వెట్టి జన్తు

లెట్టి పాపమతులూ యే...

౧౫

టీ. ధరన్ = భూమిపై, కృతంస్యాతకృతంస్యే = ఆరంభించేసి నది చేయనట్లుగును. శ్రుతమప్యశ్రుతంస్యాత్ = వినినను విననిదగును. అధిర మనధితం = చదివినను చదవనిదగును. నతపోనదీక్షానమూత్రమన్ = తపస్సు, దీక్ష మూత్రమును లేవు. భూతిదాల్పకున్న ఏదిచేసెను, ఏదివన్నను, ఏది చదివినను ఫలించవు.

సీ. సార్థంబుగా 'సర్వతీర్థేషు తత్పుణ్య'

మని చెప్పి మఱియు భీమాగమంబు

దృష్టంబుగా 'వైశ్వదేవే సురార్చనే'

యని చెప్పి మఱియు భీమాగమంబు

అనుషక్తి 'మృత్యుం జయతి మానవో' యంచ

నటఁ జెప్పి మఱియు భీమాగమంబు

సత్యంబుగా 'దేవ సర్వమనుష్మితం'

బని చెప్పి మఱియు భీమాగమంబు

ఆ. ననుచుఁ జదివి చదివి యామ్నా యనుతభస్స

విముఖవృత్తిఁ జెడిరి వెట్టి జన్తు

లెట్టి పాపమతులూ...

౧౬

టీ. సార్థంబుగా = అర్థముతోఁ గూడునట్లుగా, సర్వతీర్థేషు = సమస్త తీర్థములందు, తత్పుణ్యం = అపుణ్యము, సమస్తతీర్థములందును స్నానముచేసిన ఫలము భస్మముధరించుటచేఁ గలుగును. దృష్టంబుగా = ప్రశ్నోక్తముగా, వైశ్వదేవే = వైశ్వదేవ మనుహోమము చేయుటయందును, సురార్చనే =

దేవతార్చనచేయుటయందును కలుగుపుణ్యము గలుగుననుట, అనుషక్తిన్ =
 పేనికిడగిలినంతమాత్రమున, మానవః = మనుష్యుడు, మృత్యుంజయతి =
 మృత్యువును జయించును, దేవప్రభువా! సర్వమ్=సమస్తమును, అనుష్ఠితమ్=
 చేయబడినది: భస్మమును దాల్చినవాడు సమస్తమును ఆచరించినవాడగును.

సీ. రమణమై గూర్తపురాణంబు సర్వయ
 జ్ఞేషుభాగిన యని నిశ్చయించు
 క్రమ మొప్ప గరుడపురాణంబు కాభస్మ
 నైవ ప్రకుర్వీత యని నుతించు
 బ్రతిన బ్రహ్మాండపురాణంబు తెల్పిన
 భస్మనా విక్కినిప్రస్తుతించు
 బ్రవిమలభంగి మానవపురాణము శివ
 వాక్యం నసంశయో యని విధించు

ఆ. ననుచుఁ జదివి చదివి యామ్నాయనుతభస్మ
 విముఖివృత్తిఁ జెడిచి వెట్టిజన్తు
 లెట్టి పాపమతులొ...

౧౫

టీ. రమణమై = అందముగా, సర్వయజ్ఞేషు=సమస్తయజ్ఞములయందు,
 భాగినః=భాగముగలవారు, భస్మనైవ ప్రకుర్వీత=భస్మముతోఁగూడియే చేయ
 వలెను. శివవాక్యం న సంశయః=శివుఁడు చెప్పిననూటగాన సంశయములేదు.

సీ. తగ మంత్రితంభస్మ ధారయే త్తనిమ్రాయు
 నొగిని శ్వేతాశ్వతరోపనిషది
 నెరయ జాబాలోపనిషది 'స ఏవభ
 స్మ జ్యోతి'రని మ్రాయు మఱియు నట్ల
 మహిమ 'భూతైస్త్వ సప్రమథితవ్య'మని మ్రాయు
 నాయజుర్వేదంబు నదియుఁగాఁక

మఱి 'యగ్నిరితిభస్మ' మన వాయురితి భస్మ
మన యధర్వణ శిరస్సునందు మ్రోయు

ఆ. ననుచుఁ జదివి చదివి యామ్నాయనుతభస్మ
విముఖవృత్తిఁ జెంది వెఱ్ఱిజన్తు
లెట్టి పాపమతులూ...

౧౮

టీక. ముత్రితంభస్మధారయేత్ = ముత్రింపఁబడిన భస్మమును
ధరింపవలెను. స ఏవ భస్మజ్యోతిః = ఆభస్మ మే తేజస్వరూపము, మహిమన్ =
సామర్థ్యముతో, భూత్యై న ప్రమథితవ్యం = భూతికొఱకు ప్రమాదమును
పొందకూడదు. అగ్నిరితి భస్మ = అగ్ని యనునది భస్మము. వాయురితి
భస్మ = వాయు వనునది భస్మము. ఆధర్వణశిరస్సునందు = అధర్వణశిఖి
యను ఉపనిషత్తునందు (వైవిధము ఉపనిషత్తులందు విధూతి ప్రాశస్త్యము
పేర్కొనఁబడినది.)

సీ. విన నభూతో నభవిష్యతి యనుచు స్కాం
దాగస్త్య సంవాదమందు మ్రోయు
నిర్ణయంబుగ శివాగ్ని రూఢి రుత్తమం
బని క్రియాసారంబునందు మ్రోయు
మఱియుఁ జందన కుంకుమం బైవ యని దాని
యటమీఁద లైంగ్యంబునందు మ్రోయు
లలితం పురాణాని యఖిలాని చాయని
యఖిలపురాణంబులందు మ్రోయు

ఆ. ననుచుఁ జదివి చదివియామ్నాయనుతభస్మ
విముఖవృత్తిఁ జెడిరి వెఱ్ఱిజన్తు
లెట్టి పాపమతులూ యే...

౧౯

టీ. నభూతో నభవిష్యతి = ఇంతకుముందులేదు, ఇంకమీద
 ఉండదు, స్కాందాగస్త్యసంవాదమందు = స్కాందపురాణమునందున్న
 అగస్త్యమహర్షిసంవాదమునందు, శివాగ్నిర్భూతిరుత్తమం = విభూతి శివ
 స్వరూపము, అగ్నిస్వరూపము, ఉత్తమమైనది, చందనకుంకుమంబై ప = మంచి
 గంధము, కుంకుమమును, విభూతిమీదనే ధరింపవలయును, లైంగ్యంబునందు =
 లింగపురాణమునందు.

సీ. భీకరంబుగ సురాంశీత్వా యనుట సురా
 పానాది దోషముల్ సాయుభూతి
 గతి గురుదారాంశ్చ గత్వా యనుట గురు
 తల్పగాద్యఘములు దలఁగు భూతి
 కృతి బ్రహ్మహత్యాంచ కృత్వా యనుట బ్రహ్మ
 హత్యాదిదురితంబు లడఁగు భూతి
 ప్రతిముచ్యతే సర్వపాపేభ్యః యనుట స
 మస్తపాపంబులు మడియు భూతి

ఆ. యనుచు జదివి చదివి యాహ్నాయనుతభస్మ
 విముఖిపృత్తి జెడిరి వెట్టిజర్గు
 లెట్టి పాపమతులొ యే...

౨౦

టీ. సురాంశీత్వా = కల్లు త్రాగి, గతిన్ = నడకలో, గురుదారాంశ్చ =
 గురువుభార్యతో క్రిడించి, గురుతల్పగాద్యఘములు = గురుపత్నిసంగమము
 మొదలగుపాపములు, సాయున్ = పోవును, కృతిన్ = చేయలో, బ్రహ్మ
 హత్యాంచకృత్వా = బ్రహ్మణుని చంపి, దురితంబులు = పాపములు,
 అడఁగు = నశించును, ప్రతిముచ్యతే సర్వపాపేభ్యః = సమస్తపాపముల
 నుండి విడువబడును, మడియున్ = నశించును. భూతి నిఖిలకల్మషతొలస
 సాధనమని భావము.

సీ. పద్మనాభాబ్జసంభవపాకశాసన

ముఖ్యులు భూతి త్రిపుండ్రధరులు
అర్కేందుపావక యమవరణమజేర

ముఖ్యులు భూతి త్రిపుండ్రధరులు
రామ మార్కండేయ రఘురామ బలరామ

ముఖ్యులు భూతి త్రిపుండ్రధరులు
దైవపాయనాగస్త్య వత్స కుత్స పులస్త్య

ముఖ్యులు భూతి త్రిపుండ్రధరులు
ఆ. అనుచుఁ జదివి చదివి యామ్నాయనుతభస్మ
విముఖవృత్తిఁ జెడిరి వెఱ్ఱిజన్మ
లెట్టిపాపమతులొ యే...

౨౧

టీ. పద్మనాభాబ్జసంభవ పాకశాసనముఖ్యులు = బ్రహ్మ విష్ణువు
ఇంద్రుడు మొదలయినవారు, భూతిత్రిపుండ్రధరులు = విభూతియొక్క
మూడురేఖలను ధరించినవారు. అర్కేందు పావక యమ వరణ మజేర
ముఖ్యులు=సూర్యుడు చంద్రుడు అగ్ని యముడు వరుణుడు కుబేరుడు
మొదలయినవారు, రామ మార్కండేయ రఘురామ బలరామముఖ్యులు=వరకు
రాముడు మార్కండేయుడు శ్రీరాముడు బలరాముడు మొదలయినవారు,
దైవపాయనాగస్త్యవత్సకుత్సపులస్త్యముఖ్యులు = వ్యాసుడు అగస్త్యుడు.
వత్స కుత్స పులస్త్య మొదలయినవారును భూతిధారులే.

— రు ద్రాక్ష మహిమ —

సీ. యక్షరక్షోహి విద్యాధరకిన్నర

ముఖ్యులు భూతి త్రిపుండ్రధరులు
కపిల గౌతమ కణ్వ కాశిక గార్గ్య

ముఖ్యులు భూతి త్రిపుండ్రధరులు

అరయ నేతాని రుద్రాక్షాణి యని యజు
 ర్వేద సూక్తాక్షంబు విస్తరింప
 నదియు వేదాధారయంతి వేదాధార
 యంతి యంచు సద స్సంధు మ్రోయ
 యస్తాని ధారయే త్తనగ గచ్ఛంతి సం
 సనగ తీర్వస్వస్వ మనగ మఱియు
 సది సున్దిషన్నిమిషన్నపి యనగ రు
 ద్రాక్షాణి ధారణ మస సమస్త
 ఆ. సంహితలఁ బురాణశాస్త్రేతిహాసముల్
 నొప్పఁ జదివి చదివి చెప్పి విడిచి
 రెట్టిపాపమతులొ యే...

౨౨

టీ. యక్ష.....ముఖులు = యక్షులు, రాక్షసులు, నాగులు
 విద్యాధరులు కిన్నరులు మొదలయినవారు. అరయన్ = ఆలోచించుచుగా,
 వితానిరు ద్రాక్షాణి = ఇవి రుద్రాక్షములు అని, యజుర్వేదోక్తసూక్తంబు =
 యజుర్వేదములోని మంత్రము, విస్తరింప = విస్తరించి చెప్పగా, వేదాధార
 యంతి = వేదములు ధరించుచున్నవి, సదస్సంధు = యజ్ఞసభయందు, యస్తాని
 ధారయేత్ = ఎవడు వానిని ధరించునో, గచ్ఛంతి సుసనగతీర్వస్వస్వం =
 ఆతడు సుసారగతులను పొందడు. ఉన్దిషన్నిమిషన్నపి = నిద్రించినను
 మేలుకొనినను, రుద్రాక్షాణి ధారణమ్ = రుద్రాక్షలను ధరించుట, సమస్త
 సంహితల్ = సంహితలన్నింటిలో, పురాణశాస్త్రేతిహాసముల్ = పురాణములు
 శాస్త్రములు ఇతిహాసములు, చెప్పన్ = తగునట్లుగా, చదివి చదివి చెప్పి విడి
 చిరి, ఎట్టిపాపములూ.

సీ. శుభలీల సంధ్యాదిమచ కర్త సూ యంచు
 శైవపురాణ మాసక్తైః బలుక

సంచితంబుగ మృణ్మయం వాపి రుద్రాక్ష
 మని మానవపురాణ మర్థి బలుక
 మహిమతో కింపున ర్తానుషాదయ యని
 యమపురాణంబు నత్యర్థి బలుక
 నెఱయ రుద్రాక్షాణి యురసిస్థితే యని
 యాలైంగ్యమునక బలుకట్లస్త్రుతులు
 ఆ. సహితలు పురాణశాస్త్రముల్ ఘటియింప
 నట్టిదానిఁ బూన నక్కటకట
 యేల విడిచి రిట్టులే...

౨౩

టీ. శుభలీల = శుభముగలుగునట్లుగా, సాధ్యాధిషుచకర్తసు =
 సాధ్యాపదనము మొదలయినకర్తలయందు రుద్రాక్షలు ధరింపవలయును,
 ఔషధపూరాణము అర్థి = ప్రీతితో, అంచితంబుగ = బాగుగా, మృణ్మ
 యంబున రుద్రాక్షం = మట్టితో తయారైన రుద్రాక్షమునైన ధరింపవల
 యును. మానవపురాణము, అర్థి = ప్రీతితో, కింపున ర్తానుషాదయః = మను
 ష్యులు మొదలయినవారు ధరింపవలయునని ఏమిచెప్పవలయును, రుద్రాక్షాణి
 యురసిస్థితే = రుద్రాక్షలు పక్షమున నుండఁగనే కర్తలు చేయవలయునని
 స్త్రుతులు స్త్రుతులు పురాణములు శాస్త్రములు తెలుపఁగా అట్టిరుద్రాక్షలను
 ధరింపక ఏల విడిచియున్నారో?

సీ. భంగిగా హరినీలలింగంబు నర్చించి
 విష్ణుమున్ బడయఁడే విష్ణు పదము
 శశికాంతలింగంబు సద్భక్తి నర్చించి
 బ్రహ్మము న్బడయఁడే బ్రహ్మపదము
 లీల నంబుజరాగలింగంబు నర్చించి
 యింద్రుండు వడయఁడే యింద్ర పదము

కాంస్యసల్లింగంబు కరమర్థి నర్పించి
వసువులు వడయరే వసుపదంబు

ఆ. గాన హరుడె యాది కర్తయు నగుటకు
నచ్యుతాదు లీశు భృత్యు లగుట
కేల ప్రత్యయంబు లే...

౨౪

టీ. భంగిగా = బాగుగా, హరిసీలలింగంబు = ఇంద్రసీలమాణిక్య
మయమైనలింగమును, విష్ణు = విష్ణువు - శశికాంతలింగంబు = చంద్రకాంత
మాణిక్య పులింగమును, అంబుజరాగలింగంబు = పద్మరాగమాణిక్యలింగము,
కాంస్యసల్లింగంబు = కంచుతో తయారైన మంచిలింగమును, కరము = మిక్కిలి,
అర్థి = ప్రీతితో, వసువులు = అష్టవసువులు, సురపదంబు = దేవస్థానము,
వడయరే = పొందరా? కావక = కావున, హరుడె = ఈశ్వరుడే, ఆది
కర్త = మొదటికర్త, అచ్యుతాదులు = విష్ణువు మొదలగువారు, ఈశుభృ
త్యులగుటకు = ఈశ్వరుని భృత్యులగుటకు, ప్రత్యయంబులు = విశ్వాసములు.

సీ. సూర్యత్వ మర్థించి సూర్యుండు పూజించె

తామ్రలింగంబు సుద్దామభక్తి

సోమత్వ మర్థించి సోముండు పూజించె

మాక్తికలింగంబు మహితభక్తి

వరుణత్వ మర్థించి వరుణుండు పూజించె

రత్నలింగము నభిరమ్యభక్తి

ధనదత్వ మర్థించి ధనదుండు పూజించె

హేమలింగంబున హీనభక్తి

ఆ. ననుచు జదివి చదివి యట్లా కోయిలలింగ

బాహ్యులై మహోగ్రపాతకముల

నేల విడిచి రిట్టు లే.....

౨౫

టీ. సూర్యత్వము = సూర్యుడగుటను, అర్థించి = కోరి, తామ్ర
లింగంబును = రాగితో తయారుచేసినలింగమును, ఉద్దామభక్తిన్ = గొప్ప
భక్తితో, సోమత్వము = చంద్రుడగుటను, సోమండు = చంద్రుడు,
మాక్తికలింగంబు = ముత్యములతోఁ దయారుచేసిన లింగమును, మహిత
భక్తిన్ = గౌరవింపదగినభక్తితో, వరుణత్వము = వరుణుడని, రత్న
లింగము = రత్నమయమైనలింగము, అభిరమ్యభక్తిన్ = అందమైనభక్తితో,
ధనదత్వము = కుబేరుడని, ధనదుండు = కుబేరుడు, హేమలింగంబును =
బంగారులింగమును, అహీనభక్తిన్ = గొప్పభక్తితో, లింగబాహ్యులై =
లింగమునకు దూరమైనవారై.

సీ. అజహరీంద్రాదులు హరుశిరంబున దాల్తు
రటు శిరోభిర్ధారయంతి యనగ
యలికాగ్రమున నలికాగ్రేక్షునిం దాల్తు
రటు రాక్షసులును ద్రియక్షహరుని
కంఠేషు నాహర కంఠాదిబుష్టలు శ్రీ
కంఠు దాల్తురు భక్తిగంధరముల
మనసస్తథాయన మనువులు తత్ప్రదే
శమునను దాల్తు రీశాను ననుచు

ఆ. జదివి చదివి తారు నది యెట్లాకో లింగ
బాహ్యులై మహోగ్రపాతకముల
హేతులైరి వెట్టు లేకామగురుచిత్త...

౨౬

టీ. అజహరీంద్రాదులు = బ్రహ్మవిష్ణువు ఇంద్రుడు మొదలగువారు,
శిరోభిర్ధారయంతియనగ = శిరస్సులచే ధరించుచున్నారు అని యనుటవలన
'ప్రేవారాశిర్ధస్సులమీఁదలింగమును ధరింతురు అలికాగ్రమున = భూమిధ్యము
చిహ్నము'. అలికాగ్రేక్షుని = భూమిధ్యముకొనను కన్నుగల ఈశ్వరుని,

త్రియక్షహరుని=మూడుకన్నులు గలశివుని, కంఠేషునాన్=కంఠేషు అనగా హరకంఠాదిబుంధులు = హరకంఠుడు మొదలగుబుంధులు, శ్రీకంఠున్=గరళ కంఠుడగుఈశ్వరుని, కంఠరములన్ = కంఠములయందు, మనసస్తభాయనన్= ఆరీతిగనే మనస్సునకు అనగా మనువులు, ఉప్రదేశమునను = మనస్సునందును, ఈశానున్ = ఈశ్వరుని, దాల్తురు = ధరించురు.

సీ. పాణిని భవదీయ భజనముచేసి వ్యా
కరణసూత్రములకుఁ గర్త యయ్యె
మీప్రసాదంబున మీమాంసశాస్త్రసం
గతికి జైమిని సూత్రకర్త యయ్యె
న్యాయశాస్త్రమునకు నక్షిపాదుండు మీ
కరుణ పెంపున సూత్రకర్త యయ్యె
శివ మిమ్ముఁ గొలిచి వైశేషికశాస్త్రలే
ఖకకణాదుండు సూత్రకర్త యయ్యె

ఆ. నాద్యు లిట్లు గొల్చివేద్యులై నెగడుట
నెఱిఁగి యెఱిఁగి భక్తిహీను లగుట
నేమి మూర్ఖజన్తు లేకావు...

౨౭

టీ. పాణిని = వ్యాకరణసూత్రకర్త యైనమహర్షి, భవదీయభజనము చేసి=మీసేవచేసి, మీమాంసశాస్త్రసంగతికి=మీమాంసశాస్త్రమును రచించుటకు, న్యాయశాస్త్రమునకు = తర్కశాస్త్రమునకు, అక్షిపాదుండు = గౌతముడు, మీకరుణపెంపునన్=మీకరుణవిశేషముచే, వై శేషికశాస్త్రలేఖకకణాదుండు = వై శేషికతర్కమును రచించిన కణాదమహర్షి, ఆర్యులు=పూజ్యులైన మహర్షులు, వేద్యులై = వేత్తలై, సమస్తమును తెలిసినవారై, నెగడుట=మించుట.

సీ. వేదాంతశాస్త్రసంవిత్సూత్రకర్తయై తిరుగు విశ్వవిద్యై
మెఱసిన వ్యాసుండు మిమ్ముఁ గొల్చింపాలయం

నరయ మీమాంస భాష్యముఁజేసి మొదటి భ

ట్టాచార్య లకట మి మ్మర్థి గొలిచె

ధర్తార్థవిద్యాప్రదశశాస్త్రపరులైరి

నెమ్మి మన్వాదులు మిమ్ముఁ గొల్చి

వరసూత్రభాష్యప్రకరణాదిమేటి ని

ర్నితులైరి తగఁబుఁపల్ మిమ్ముఁ గొల్చి

ఆ. యాద్య లిట్లు గొల్చి వేద్యులై నెగడుట

యెఱిగి యెఱిగి భక్తిహీను లగుట

కేమిచెప్పవచ్చు నే కావు...

౨౮

టీ. వేదాంతశాస్త్రసూత్రకర్తయై = వేదాంతశాస్త్రజ్ఞానమును కలిగించు బ్రహ్మసూత్రములను రచించినవాడై, మీమాంసభాష్యము = మీమాంసాశాస్త్రమునకు వ్యాఖ్యానమును, భట్టాచార్యులు = కుమారిలభట్టాచార్యులు, ధర్తార్థవిద్యాప్రదశశాస్త్రపతులు = ధర్తము అర్థము మొదలగు పదు నెనిమిదిశాస్త్రములకు అధిపతులు, వరసూత్రభాష్యప్రకరణాదిమేటి = మంచి మంచిసూత్రములు భాష్యములు ప్రకరణములు మున్నగువిశేషములను, నిర్నితులైరి = రచించినవారైరి.

సీ. శాస్త్రముల్ చదివినఁ జదువుఁ గాకేమియు

శాస్త్రముల్ చిలుకలు చదువ వెట్లు

ధరయెల్లఁ దిరిగినఁ దిరుగుఁగాకేమియు

త్రమ్మట మృగములు దిరుగ వెట్లు

కుడుపుదా నుడిగిన నుడుగుఁ గాకేమియు

కుడుపు పరాకేయు లుడుగ వెట్లు

ఆకాశచరుడైన నగుఁగాక నేమి యా

యాకాశమునఁ బడు లెగుర వెట్లు

ఆ. గాన భక్తిహీనుఁ డైనవాఁ డెంతవాఁ

డైన వాని విద్యమానుషంబు

లెల్లమిద్యగాదె యే...

౨౯

టీ. శాస్త్రములు చదివినను చిలుకపలుకవలెనుండినకొఱగాదు. భూమి యంతయు తిరిగి తీర్థాటనముచేసినమాత్రాన ప్రయోజనములేదు. మృగములు చాలదూరము తిరుగుటలేదా? హృదయమునందు భక్తిభావము కలుగవలయు ననుట. చిత్తము పరమేశ్వరాయత్తముగాక భోజనముమానినను నప్రయోజనమే. యోగాభ్యాసముచేసి విహంగయానము నలవఱచుకొనినంతమాత్రాన సిద్ధిచున దేమియులేదు. పక్షు లాకసమున నుంచరింపవా? వానికి మోక్షము సిద్ధించె నందుమా! భక్తిలేనివాఁ డెంతటివాఁడైనను తాభములేదు. నాని కెన్ని విద్యలువచ్చినను అవియన్నియు మానుషము లగుటచే మిద్యయే.

సీ. ఖద్యోతతఱు లంధకారంబు గుదియింపఁ

జాలునా? సూర్యుండు చాలుఁగాక

సరిచుక్క లెన్నైన జగములు వెలిగింపఁ

జాలునా? చంద్రుండు చాలుఁగాక

శ్వాససమూహముల్ సామజంబును జంపఁ

జాలునా? సింహంబు చాలుఁగాక

గంఢాపజలములు కార్చిచ్చు గుదియింపఁ

జాలునా! ఘనవృష్టి చాలుఁగాక

ఆ. నట్లు లన్యదేవతార్చనల్ భవముల

దీర్పజాలునే త్వదీయభక్తి

యెందుఁజాలుఁగాక యే...

3౦

టీ. ఖిద్యోతతతులు = మిణుగురుపురుగులగుంపులు, అంధకారంబున = చీకటిని, కుదియింప జాలునా = పోగొట్టె జాలునా? చాలుగాక = సరి పడునుగాక, సరిచుక్కలు = సమానమైన నక్షత్రములు, జగములు = లోకములు, శ్వానసమాహమున్ = కుక్కలగుంపులు, సామజంబును = ఏనుగులు, గంధూషజలములు = పుక్కిటబట్టిననీళ్లు, కార్పిచ్చున్ = దావాగ్నిని, కుదియింపజాలునా = ఆర్పజాలునా? ఘనవృష్టి = మేఘునివర్షము, అన్యదేవతార్చనన్ = ఇతరదేవతలపూజలు, భవములన్ = సుసారములను, (జన్మకర్మ ప్రవాహములను) తీర్పజాలునే = నశింప జేయ జాలునా?

సీ. ఎల్లదేశంబుల నేలెడిరాజున

కొకయూరు ఫలియింప కున్న నేమి ?

సకలనదీ నదాశ్రయమైన వార్ధికి

నొక వెడవంత రాకున్న నేమి ?

పదికోట్ల యావుల బిలికెడువానికి

నొకయావు పితుకక యున్న నేమి?

కల్పవృక్షాటవి గలుగుపుణ్యాత్మన

కొకమ్రాను ఫలియింప కున్న నేమి ?

ఆ. యట్లు కేశవాదు లర్చించుచున్న నీ

కొకఁడు భక్తిసేయకున్న నేమి ?

యీహితానుషంగయే...

30

టీ. సకలనదీనదాశ్రయమైన = సమస్తమైననదులకు సమమునకు 'ఆశ్రయమయిన, వార్ధికి = సముద్రమునకు, వెడవంత=చిన్నయేలు, పదికోడు వానికి = పాలిచ్చెడువానికి, పితుకకయున్నన్ = పాలీయకున్న, మ్రాను = చెట్టు, (విష్ణువు మొదలయిన యవతారపురుషులు సేవించు నిన్ను ఎవ్వరైన యొక్కరు నెవింపకున్న కొంత యేమి కల్గును.)

సీ. వార్ధకమైన బ్రోవనిపట్టి తండ్రికిఁ
గల్గెనేమి తలంప నీల్ల నేమి ?
ప్రజలకు ననుభవించగరాని ముషిణి దా
పండె నేమి తలంప నెండె నేమి ?
సకలంబు కిడరాని సంపద పొంపిరి
పోయెనేని తలంపబోయె నేని?
పతి కనుకూలమై పరగనిసతి యేపు
మీతె నేమి తలంప బాతె నేమి?

ఆ. యిట్లు నీదుభక్తి యలరని కష్టండు
పుట్టెనేమి వాడు గిట్టె నేమి?
యాహితానుషంగ యే...

3-2

టీ. వార్ధకమైన = ముసలితనమువచ్చినప్పుడు, బ్రోవనిపట్టి = రక్షిం
పనిపుట్టుడు, ఈల్లనేమి = చచ్చిపోయిననేమి? ముషిణి = ముషిణిచెట్టు,
సకలంబు కిడరానిసంపద = అందఱకు ఇచ్చుటకు వీలకానిసంపత్తు, పొంపిరి
పోయెనేమి = హెచ్చుగా పెరిగిననేమి ! పోయెనేమి = నశించిపోయిన
నేమి ? సతి = ఇల్లాలు, విపుమీతెనేమి = అందరముగా నుండిననేమి? పాతె
నేమి = లేచిపోయిననేమి? అలరనికష్టండు = మించనిసీచుడు.

సీ. మ్రానుచుట్టుదిరుగ్ మంచిదని నుతింప
గానుగ యెద్దేమి గనియె తిరిగి
స్నానము శుచిచేయునేని యేశుచి యయ్యె
నిత్యంబు గున్నంగినీళ్లఁ గ్రుంకి
తలబోడియైనను దత్తజ్ఞుఁ డేనియుఁ
దలబోడి పడుచు తత్తజ్ఞురాలె

సతీగూడమియ బ్రహ్మచర్యమేని శిఖంపి
సతీగూడ డది బ్రహ్మచారి యానో

ఆ. యేమి చెప్ప భక్తిహీన ప్రతంబులు
బుగ్గిలోన నెయ్యిపోసినట్లు
యెన్న నేల యింక నే...

33

టీ. చెట్టుచుట్టును దిరిగిన మంచినని నుతించినచో గానుగయెద్దు
ప్రానిచుట్టును దిరిగి యేమి గడించినది? స్నానముచేయుచుండిన పరిశుద్ధికలి
గడిచో గున్నంగి యనునీటిపక్షి ఎప్పుడు నీళ్లలో మునుగుచు ఎంత తుచి
యైనది? తలగొరిగించుకొని నంతనే ఆత్మతత్త్వమును తెలిసినవాడైనచో
తలబోడిచేసికొన్న పడుచుకాంత ఎంతటితత్త్వజ్ఞురాలు? భార్యతో గలి
యక యుండుటయే బ్రహ్మచర్యవ్రతమైనచో నపునకుండు భార్యతో
కూడనే కూడడు. అంతమాత్రాన ఆతండు బ్రహ్మచారి యగునా? భక్తిలేని
వారివ్రతములు నియమము బూనిలోపోసిన నేయినట్టిది. కావున వ్రతము
లకు నియమములకు భక్తియే ప్రధానము.

సీ. శివపురాణాదులు చెవిచెట్టనొల్లరు
గోత్రపథాదులు కోరి విండు
ప్రమథగణాడంబరము విన నొల్లరు
వే బిణామహావధల్ ప్రేమ విండు
ఘనగురుబోధ లాకర్ణింప నొల్లరు
గురుపథాకథనంబు గోరి విండు
హరభక్త మాహాత్మ్య మాలింప నొల్లరు
యుగజాతులపథ లర్థి విండు

ఆ. విరసమతులు దుర్వివేకాభిరతులుక
ల్లషయుతులును కష్టమానచరితు
లెట్టిపాపమతులొ యే...

34

టీ. శివపురాణాదులు = శివపురాణము మొదలగునవి, గోత్రవధా
దులు = వంశముల నాశనములు మొదలగునవి, ప్రమదగణాదంబరము =
ప్రమదగణములయొక్క వీరగాథలు, పితామహావధత్ = బ్రహ్మదేవునివధలు
మొదలగువానిని, అగ్రజాతులవధలు = బ్రహ్మహత్రీయవైశ్యజాతులహత్యలు,
విరసమతులు = వికటమైన బుద్ధిగలవారు, దుష్కనీకాభిరతులు = చెడతీయ
వివేకము నార్జించువారు.

సీ. శాలిహోత్రంబర్ది చదువంగ నగుగాఁక
హయరత్నములనెక్కి యాడఁదగునె
గజలక్షణంబులు ఘటియింప నగుగాఁక
కినిసి యేనుఁగుల రక్షింప నగునె
భరతశాస్త్రంబులు పఠియింప నగుగాఁక
ననుభవుల్ గొనియాడ నాడఁదగునె
వీరరసస్ఫూర్తి విరచింప నగుగాఁక
నని మొనలావునేయంగ నగునె

ఆ. యెల్లశ్రుతులు చదువ నగుగాఁక తత్సార
మైన నీదుమహిమ నవనిజసులు
ఎఱుంగఁజాల రెట్టి లేకావు...

32

టీ. శాలిహోత్రంబు = అశ్వశాస్త్రము, హయరత్నములన్ = జాతి
గుఱ్ఱములను, ఘటియింపనగుగాఁక = తెలిసికొన వీలగునుగాని, కినిసి = తోపించి,
భరతశాస్త్రంబులు = అభినయశాస్త్రములు, అనుభవుల్ = అభినయనమునందు
అనుభవముగలవారు, వీరరసస్ఫూర్తిన్ = వీరరసము ఒలుకునట్లు, రచియింపనగు
గాఁక = కవిత్వము చెప్పవచ్చునుగాని, అని మొనన్ = యుద్ధముభిమున, లావు
నేయంగనగునె = పరాక్రమము చూపింపవీలగునా!

❖ శివశ్రేష్ఠత్వము (శివుడు గొప్పవాడగుట) ❖

సీ. శ్రుతి “సర్వమన్య త్పరిత్యజ్య” యని యథ
 ర్వణవేదసూక్తి భావ్యముగ మ్రోయ
 శ్రుతి “శివా దన్య త్పరిత్యజే” త్తని జ్ఞాన
 యోగఖండము కరమొప్పు మ్రోయ
 నట్ల “సర్వం సర్వమన్యత్పరిత్యజే”
 త్తని మానవపురాణ మర్థి మ్రోయ
 నలిరేగ “సర్వమన్య త్పరిత్యజ్య” యని
 పారాశరపురాణ ఘడితి మ్రోయ

ఆ. నన్యదైవభజన మటుగాన నిబ్బంగి
 విడిచి శంభుఁ గొల్వ వేదమతము
 ఈహితానుషంగ యే...

3౬

టీ. శ్రుతి=వేదము, సర్వమన్యత్పరిత్యజ్యయని = ఇతరమైనదానినంగన
 వదలి, శివాదన్యత్పరిత్యజేత్, శివునికంటె ఇతరమైనదానిని వదలివేయవలెను,
 సర్వంసర్వమన్యత్పరిత్యజేత్=ఇతరమైనదాని నంతకంటెను వదలివేయవలెను,
 ఈరీతిని శ్రుతులు పురాణములు ఇతరములు సమస్తములు విడిచి శివుని సేవా
 వలయునని తెలుపుచున్నవిగాన ఇతరదేవతలను విడిచి యీశ్వరుని సేవించు
 టయేవేదమతము.

సీ. నిశ్చయంబుగఁ “బూజనీయం శివాశ్రయం”
 బనుట భక్తుడు సూచె యగ్రగణ్యుఁ
 డొగి “శివవత్పాత్ర ముత్తమం” బనుట త
 థ్యంబు భక్తుడు సూచె యగ్రగణ్యుఁ

ఉస్తస్తమతి “నతిపాత్రం మహేశ్వరో”
 యనుట భక్తుడు సూర్య యగ్రగణ్యుఁ
 “ఉత్పత్తిమః శివపదార్థార్థకో” యనుచును
 ననుట సూర్య భక్తుఁ డగ్రగణ్యుఁ

ఆ. ఉనుచు నాగమేతిహాస పురాణశా
 స్త్రాది మహిత సూక్తులందుఁ దెల్పు
 టెట్లు మీకుఁ జెప్పనే...

32

టీ. శివాశ్రయమ్ = శివుని ఆశ్రయించినది, పూజనీయమ్ = పూజింపఁ
 దగినది, అగ్రగణ్యుఁడు = ఉత్తముఁడు, శివవత్ = శివునివలె. ఉత్తమంపాత్రమ్ =
 ఉత్తమపాత్రయైనవాడు, అస్తస్తమతిన్ = వీడనిబుద్ధితో, మహేశ్వరః =
 ఈశ్వరుఁడు, అతిపాత్రం = పాత్రలన్నిటికంటె అతిశయించినపాత్రము, శివ
 పదార్థార్థకో = శివుని పాదములను పూజచేయువాఁడు, ఉత్పత్తిమః =
 మిక్కిలి ఉత్తముఁడు, అగమేతి... సూక్తులందు = కైవాగమములందు భార
 తాదిఇతిహాసములందును, (పురాణము శాస్త్రములు మొదలగు సమస్తపూజ్య
 ప్రమాణవాక్యములందు)

— భ క్త చ ర్య —

సీ. శివుఁడె దైవం బని శిఖఁ బచ్చడంబున
 బంధించె ‘శ్రీపతి పండితయ్య’
 హరుఁడె దైవం బని హాలాహలము మ్రింగి
 ప్రతిచూపె ‘బండారు బసవవిభుడు’
 భవుఁడె దైవం బని ఫణిరాజు నొడిసి యు
 ధ్ధతిఁబట్టె ‘దేవరదాసమయ్య’
 మృదుఁడె దైవం బని కృష్ణాదిదివిజుల
 దండించె ‘శంకరదాసమయ్య’

ఆ. గాన భక్తు లగ్రగణ్యు లౌటకుఁ గాల
హరుడే యాదికర్త యగుటకొండు
లేల ప్రత్యయంబు లే...

3౮

టీ. శిఖన్ = అగ్నిని, పచ్చడంబున = బట్టలో, బంధించెన్ = కట్టెను, హలాహలము = విషమును, ప్రతిహాపె = మాటుచూపించెను, ఫణి రాజున్ = పెద్దత్రాచును, ఒడిసి = ఒడిసిపట్టుకొని, కృష్ణాదిదివిజాలక్ = కృష్ణుడు మొదలగుబ్రాహ్మణులను (భక్తులు ఈశ్వరునియందు మిక్కిలి నమ్మకముగలవారగు సామాన్యజనులు చేయలేనిపనులుచేసి చూపించిరి. కావున భక్తులు) అగ్రగణ్యులౌటకు = ఉత్తములగుటకు, కాలహరుడే = ఈశ్వరుడే, ఆదికర్తయగుటకు = మొట్టమొదటికర్తయగుటకు, ఒండులు = ఇతరమైన, ప్రత్యయంబులు = నిర్వచనములు, ఏల = ఎందులకు.

సీ. కడఁగి మూకాంగనఁ గవితఁ జెప్పింపఁడే

యల 'దిరువాలూరు నాయనారు'

వెలికి దోడినపాండువీపు గూ నుడువఁడే

నలువొప్ప 'సంబంధినాయనారు'

మఱి గాల్పించి యమ్మహిమ నెల్ల రెఱుంగఁ

బడయఁడే 'కోపూరి బ్రహ్మవిభుడు'

కలునందిభట్ల నంకవణంబు మేవఁడే

'బాపూరి బ్రహ్మయ్య' భక్తవరుడు

ఆ. గాన భక్తు లగ్రగణ్యు లౌటకుఁ గాల
హరుడే యాదికర్త యౌట కొండు
లేల ప్రత్యయంబు లే...

3౯

టీ. మూకాంగనన్ = మూగయాడుదానిని, వెలికిదోడిన = బయటకు వచ్చిన, వీపుగూను = వీపువంకర, ఉడువఁడే = పొంగొట్టఁడా ?

సీ. ఏరాజసూయంబు లెనవచ్చు ననవచ్చు
 నయ్య 'యేనాధినాథయ్య' కృతికి
 నే నరమేధంబు లెనవచ్చు ననవచ్చు
 నయ్య 'శిరియాలు' మహత్త్వమునకు
 నే ఘోటకమఖంబు లెనవచ్చు ననవచ్చు
 నయ్య 'బండార్పనయ్య' క్రియకు
 నేపాండరీకంబు లెనవచ్చు ననవచ్చు
 న 'య్యిరువత్తుమహత్త్వమునకు'

ఆ. నేమిచెప్పభక్తి కెనగానిమఖములు
 కారణంబు లెన్నిగాకయుండు
 నెక్కుడయ్య భక్తి యే...

౪౦

టీ. ఏరాజసూయంబులు = ఏరాజసూయయాగములు, ఎనవచ్చు =
 నరిపడుచు, కృతికి = పనికి, నరమేధంబులు = మరుజుని బలిగా ఇచ్చి చేయు
 యజ్ఞములు, మహత్త్వమునకు = గొప్పతనమునకు, ఘోటకమఖంబు = అశ్వ
 మేధయాగము, పాండరీకంబులు = పాండరీక మనుయాగములు, భక్తికి ఎన
 గాని = సాటివిగాని, కారణంబులు ఎన్నిగాకయుండు = పుణ్యమున కారణ
 ములు ఏవికాకయుండును, భక్తియే యెక్కుడు = అధికమయినది.

సీ. క్రతుకర్మఫలము దక్షప్రజాపతితలఁ
 దటిగించి మేషంబు తలకుఁ దెచ్చె
 నధ్వరారంభఫలావాప్తి సగరులఁ
 బటుముని కోపాగ్ని పాలుపఱచె
 యజ్ఞఫలము నహంపావనీవల్ల భు
 భువివెద్ద చెమపాపపుర్వజేసె

సవనకృత్యంబులు సంధిల్ల భర్తజు
బంధుత్వయంబు గావదల ముంచె

ఆ. వేదఫలము సామవేదుల నలయించె

నట్లు భక్తి తక్కువైనమఖము

తెచటి కెక్కువొను నే...

౪౦

టీ. శ్రుతకర్తఫలము = యజ్ఞముచేసినందులకు ఫలము, దక్షప్రజాపతి
శలక్ = దక్షప్రజాపతియొక్కశలను, తటిగించి = నటికించి, మేషంబు
శలకు = గొట్టెశలదాల్చుటకు, తెచ్చెక్ = తీసికొనివచ్చెను. అధ్వరారంభఫలా
వాక్తి = యజ్ఞము ప్రారంభించినందులకుఁ గలిగినఫలము, సగరులక్ = సగ
రుని అఱువదివేలమంది వొడుకులను, మునికోపాన్ని పాలుపఱచె = కపిలమహర్షి
యొక్క కోపమునెడు ఆన్నికి వశముచేసెను. సవనకృత్యంబులు = రాజసూయ
యజ్ఞమునందలి క్రిగూనలాపములు, సాధిల్లక్ = జరుగఁగా, భర్తజుక్ =
భర్తరాజును, బంధుత్వయంబును = బంధువులు నశించుటయు, ఆపదలక్ =
ఆపత్తులలో, మూచెక్ = నురుగఁజేసెను. నహుసావసీవల్లభుక్ = నహుష
మహారాజును, భువిన్ = భూమిలో, పెద్దచెడుపాపపుర్వుక్ = పెద్దదయిన
చెడ్డపాముయగా చేసెను. వేదఫలము = వేదము చదివినందులకు ఫలము, సామ
వేదులక్ = సామవేదము పఠించినవారిని, అలయించెక్ = శ్రమపెట్టెను.
మఖములు = యజ్ఞములు భక్తి తక్కువయినయెడల ఎచ్చటను ఎక్కువ యైదును.

సీ. భవ్యుండు 'కలకేతబ్రహ్మయ్య' యవలీల,

బదడు చేపట్టినఁ బసిండి గాదె?

'మోళిగ మారయ్య' ముట్టిన మాత్రాన

కట్టెలు మేల్చి బంగారు గావె?

'కన్నడ బ్రహ్మయ్య' కరమర్థి న్రవ్విస

కన్నపుమను కనకంబు గాదె?

‘శంకరదాసయ్య’ సమదృష్టిఁ జరణవి
శ్రమతల మర్థిఁ గాంచనము గాదె?

ఆ. గాన భక్తి కలిమి కలిమిగా కిట వేఱె
కలిమి యేమికలిమి? కలిమి భక్తు
లెందు సరకుగొండె యే...

౪౨

టీ. భక్తుడు = పూజ్యుడు, పదడు = బూడిద, పసిడి = బంగా
రము, కట్టెలు = కట్టలు, కన్నపుము = కన్నములనిమిత్తము, సమదృష్టిన్ =
సరియైనచూపుతో, చరణవిశ్రమతలము = పాదములనినచోటు, భక్తికలిమి =
భక్తిసంపద, కలిమిగాక = సంపదగాక, వేఱెకలిమి = ఎంతరమైనభాగ్యము,
ఏమికలిమి = ఏమిభాగ్యము, భక్తులు, ఎందును, కలిమిన్ = డబ్బును, సరకు
గొండె = లెక్కచేయుదురా?

సీ. పరికింపఁగానల ‘సిరియాలు’ భక్తి భా
పంబున నక్కలశ్వంబులయ్యె
‘నేణాధినాథుని’ యీడితభక్తి ను
ద్ధతిహేలి పువ్వులదండ యయ్యె
‘ముసిడి చౌడయ’భక్తి మోహంబుముసిండి
పండులు తా తియ్యపండులయ్యె
‘నమినంది’ భక్తి విన్ననువున నిర్తలో
దకము నిత్యము దీపతైలమయ్యె,

ఆ. గాన భక్తి కలిమి కలిమిగా కిటవేఱె
కలిమి యేమికలిమి? కలిమి భక్తు
లెందు సరకుగొండె యే...

౪౩

టీ. సిరియాలండు తనభక్తివిశేషముచే నక్కలను గుఱ్ఱములనుగాక జేసెను.

విజాధినాథునకు సుతికెక్కినభక్తిచే నత్తి పూలపండయై మెడలో పడెను. ముసిడి చౌడయ్య భక్తిచే ముసిడిపొడ్డను తియ్యనిపొడ్డనుగాఁ జేసెను. నమి నంది యను నానెడు ప్రపథ్యత్యతిశయముచే నీటినే నూనెగాఁజేసి నిర్భదీప ములను వెలిగించెను. ఇట్టిస్వరభక్తులభాగ్యము పెట్టిభాగ్యుని చెప్పవచ్చును? వారు సామాన్యమైన సుపదకైప్రాకులాడరు.

సీ. 'బసవయ్య' కోపాగ్ని భస్మమై పోవదే
పాపిబిజ్జలనరపాలుకలిమి
'యడపదరేచు' శాపాగ్నిచే గాలదే
జగతిని నాటిరాజస్యకలిమి
'యారాధ్యదేవు' శాపాగ్ని నిస్తుషముగా
దేవెలనాటిచోడేండ్రికలిమి
'ధవశేశునామయ్య' దారుణశాపాగ్ని
నెటియదే యుదయావనీశుకలిమి

ఆ. గాన భక్తి కలిమి కలిమిగా కీట వేటె
కలిమి యేమి కలిమి కలిమి భక్తు
లెందు సరకుగొండై యే...

౪౪

టీ. బసవయ్య పాపముచే బిజ్జల భూపాలుని సుపద భస్మమైపోయెను. ఆరాధ్యదేవుని శాపముచే వెలనాటిచోళుని సుపద బూడిద యయ్యెను. ధవశే శునామయ్య దారుణశాపము నీయగా ఉదయావనీశునిసంపద నశించెను. గాన భక్తికలిమియే కలిమి.

సీ. ధూపావసరమున ధూపఘంటయుఁ దాను
హరుపురంబున 'కోహిళయ్య' యరిగె
శివుఁడు పుట్టెంచిన సీతవారణము నెక్క
యభవుని గూడ'నం బన్న' యరిగె

ధర 'శంకరయ్య' శంకరలోకమున కేగె
ప్రమథు లుప్పొంగె దాశములతోడ
గుడియుఁ గోటయుఁ దాను గొనిపోయె వెండికొం
డకు మహాత్ముడు 'దీపదకలియారు'

ఆ. యనుట కెల్ల మొన్న మనమార కల్లయ్య
శంభుఁ జేరఁ జనఁడె సాక్షి వేతె
యేల ప్రత్యయంబు లే...

౪౫

టీ. ధూపావసరము = ధూపము నిచ్చునమయమున, హరుపురంబు
నకు = కైలాసపురమునకు, పుత్తైచిన = చూపిన, సితవారణంబు = తెల్ల
ఏనుగు, అభేవునిఁ గూడన్ = ఈశ్వరునితో నై కృముచెందుటకు, శంకరలో
మునకు = ఈశ్వరలోకమునకు

సీ. పురజనంబులుఁ దాను పరమేశుపురికిఁ బ్ర
ఖ్యాతిగా 'మలయు రాజయ్య' యరిగె
శివ రాత్రి సేయుచు శివభక్తులును దాను
వెండికొండకు 'మి యిండి' డరిగె
నల్లుడు కూతురు నతివయుఁ దాను నీ
శ్వరుఁగూడ 'మానకంజారు' డరిగె
పుత్రపౌత్రకళత్ర మిత్రాదులును దాను
దేవుఁ జేరఁగ 'జగదేవు' డరిగె

ఆ. ననుట కెల్ల మొన్న మనమార కల్లయ్య
శంభుఁ జేరఁ జనఁడె సాక్షి వేతె
యేల ప్రత్యయంబు లే...

౪౬

టీ. పురజనంబులును = పట్టణములోని జనులును, ప్రఖ్యాతిగాన్ =
బాహుళ్యముగా, పరమేశుపురికిన్ = కైలాసపట్టణమునకు, వెండికొండకు =

కైలాసపర్వతమునకు, పుత్రపాత్రకళత్రమిత్రాదులును = కొడుకులు మను
మలు స్నేహితులు మొదలగువారును, దేవున్ = ఈశ్వరుని.

సీ. ప్రజయుఁ దాను 'కుమారపాలఘూర్జరుఁడు'
హయారూఢుడై పోయె హరునిపురికి

రహి నెనుబదివేలరాజులతోడ | చే
రమరాజు' పోవఁడే రజతగిరికి

తనదు వేశ్యయును దత్తఖులును దానును
బోఁడె 'మల్లణు' రుద్రభువనమునకు
నననేల వేయు 'నిమ్మవ్వ' యేడ్చినములు
సారిదిఁ గైలాసంబు సూరఁగొనదె

ఆ. యిట్టి చిత్రమహిమ లితరసమయముల
నెనయఁ జూపి చెప్పిరేని కొంత
యిచ్చగింపవచ్చునే...

౪౭

టీ. ప్రజయు = ప్రజలును, హయరూఢుడై = గుఱ్ఱమునెక్కినవాడై,
హరునిపురికి = ఈశ్వరునిపట్టణమునకు, రజతగిరికి = వెండికొండకు, (కైలాస
మునకు) తనదువేశ్యయును = తన యుపుడుకత్తెయును, దత్తఖులును =
అమె స్నేహితులును, మల్లణు = మల్లణుఁడు, రుద్రభువనమునకు = ఈశ్వర
లోకమునకు, సారిదిన్ = క్రమముగా, చూఁగొనదె = స్వాధీనముచేసికొ
నదె, ఇతరసమయములన్ = ఇతరసిద్ధాంతములలో, ఎనయన్ = తగుతీసి,
ఇచ్చగింపవచ్చును = అంగీకరింపవచ్చును.

సీ. సకలేశు'మాదిరాజయ్య' చందంబున

నొగి నేడు సూరేడు లుండనేని

'కుమ్మరగుండయ్య' కొమరుఁ బ్రాయము క్రియ
క్రమ్మఱు బడయంగఁ గలిగిరేని

‘కరికాలచోడనికై వడి’ గనకన

ర్షంబు దాఁ గురియింపఁ జాలిరేని
మెఱసి ‘వంకయ’భంగి మొరటుఁబత్తిరిగోసి
ముదిగొడ్డునను బాలుపిదికిరేని

ఆ. ధ్రువమయేని కొంతయేమనవచ్చు గా
కీట్టులేని కుమతు లేమి యనిన
నే మనంగవచ్చు నే...

౪౮

టీ. ఏడునూరేడులు = ఏడువంశల సావత్సరములు, కొమరు బ్రాయము
= యావనము, క్రమృతన్ = తిరిగి, పడయాగఁగలిగిరేని = పొందఁగలిగినచో,
కైవడిన్ = వలె, నకవర్షంబు = బాగారపువర్షము, మొరటుఁబత్తిరి = చిరు
సుపత్రి, ముదిగొడ్డునను = ముసలి ఆవును, ధ్రువమయేని = స్థిరమైనచో.

సీ. హరియట దైత్యారి యగునేని యటు లేల
జాలంధరునకును నేల యొడ

హరియట యచ్యుతుం డొనేని జరుఁ డని
యెడిబోయ వేటున నేల మడిసె
హరి యనంతుం డట యానేని రుద్రుచే
వీపు వెళ్ళున నేల విలువఁ బడియె
హరియట దుష్టసంహర్తయే యానేని
యిల జరాసంధున కేల తలగె

ఆ. గాన హరికి నివియుఁ గారణనామముల్.

గావు పూజ్యనామకములుగాని
యెట్లు తప్ప దిట్టులే...

౪౯

టీ. దైత్యారి = రాక్షసులకు శత్రువు. అచ్యుతుండు = నాశనములేని
వాడు, బోయవేటున = బోయవాని బాణమున, అనంతుండు = అంతము

లేనివాడు దుష్టసూహర్త = దుష్టులను సహించువాడు, తలగె = తొలగెను. (దూరముగా నుండెను.) కారణసామమున్ = ఆయాపనుల కారణమున వచ్చిన పేర్లు. పూజ్యసామకములు = గౌరవార్థమున పేర్లు.

సీ. మెట్టినాడంట బలిగట్టి వానునుఁ డేమి
యర్జించె వాఁడేమి యతని కొసఁగె
వధియించె నటుల రావణుని రాఘవుఁడు వీఁ
డేమి నిర్జించె వాఁడేమి గడచె
గాఱించెను హిరణ్యకశిపు నృసింహువీఁ
డేమి ఖండించె వాఁడేమి గనిగెను
హరియించె నట హిరణ్యాక్షు సూకరుఁడు వీ
డేమి భంగించె వాఁడేమి మడిసె

ఆ. యంతవట్టు నీశ్వరాజ్ఞయ కాకయ
పగరఁ బడయసున్నవారె కర్త
లిందు నందు నే...

౫౦

టీ. మెట్టినాడంట=అంతః-ద్రోక్కినాడంట. వాడు ఏమియర్జించెన్ = ఏమికోరెను, వాడు = బలి, నిర్జించెన్ = జయించెను. కాఱించెను = హింసించెను, వాడు = హిరణ్యకశిపుఁడు, కనియెన్ = గొనియెను. సూకరుఁడు=పరాహమూర్తి, భంగించెన్=పాడు చేసెను, వాడు హిరణ్యాక్షుఁడు. మడిసెన్ = పాడయ్యెను, యగు వట్టును = అంత వత్తును.

సీ. వసుధ నేడ్వారు ద్రవ్యగఁ బంపఁడే జైన
తతులను 'దేవర దాసమయ్య'
వశిగాలి కొట్టుల వైపింపఁడే జైన
పటులంబు జ్ఞానసంబంధి మధుర

జనలాంఛనులఁ గని యిసుపకఱ్ఱులఁ ద్రోవ్వ

ననుపడె 'నిడుమా' జనవిభుండు'

దహనేవ జలధిప్రోద్ధనిలోన జై నవ

న్నలఁ ద్రుంపడె తినార్తికయ యరసు ?

ఆ. గాన భక్తతతికి గణుతింప చీల్చండ

బంటిగావు జై నవల్వలంబు

లెన్న నేల వేయునే...

౫౧.

టీ. శివభక్తులు జై నులరు నా లోలఁడి నమయింపజేయుట దీనివలన తెలియుచున్నది. జై నులనెడి చిన్న పదస్సూరు దాఁటుట జై వలకు చీలమండ బంటి.

సీ. జై నంబు శ్రుతిబాహ్యమానంబు ప్రత్యయ

హీనంబు నిరయసంధాన మగుట

జై నంబు స్వర్గానుమానంబు విగతావ

ధానంబు వరమాత్రసూన మగుట

జై నంబు పుణ్యవిహీనంబు బంధావి

లీనంబు మిథ్యాభిమాన మగుట

జై నంబు కృత్రిమానూనంబు ధూపిత

జ్ఞానంబు క్షణికావధాన మగుట

ఆ. సాంఖ్యతోండఁడాది జై నంబు నిరసించి

భక్తుడై మహానుభావుఁ డగుట

యెఱుంగరయ్య జై నులే...

౫౨.

టీ. జై నంబు = జై నమరము, శ్రుతిబాహ్యమానంబు = శ్రుతులకు దూరమైన ప్రమాణకాస్త్రము, ప్రత్యయహీనంబు = నమ్రతగనిది, నిరయసంధా

నము = నరకమును హర్షింపది, స్వర్గానుమానంబు = స్వర్గము విషయమై
సంజేహముకలది, విగతావధానంబు = వికాగ్రతలేనిది, మిథ్యాభిమానము =
వ్యర్థమయిన అభిమానముగలది, పుణ్యవిహీనంబు = పుణ్యరహితమైనది, బాధా
విలీనంబు = బాధముచే కలుషమయినది, కృత్రిమానంబు = మిక్కిలి
కృత్రిమముతో గూడినది, ఘోరజ్ఞానంబు = జ్ఞానమును చెదరగొట్టినది,
క్షణికావధానము = క్షణికాలముమాత్రమే నిలుచు చిత్తైకాగ్రతగలది.

సీ. బౌద్ధంబు వేదవిరుద్ధంబు భవపాశ

బద్ధంబు దుఃఖసమృద్ధి మనీయు

బౌద్ధంబు విగతవిశుద్ధంబు సత్త్వాను

బద్ధంబు శాస్త్రవిరుద్ధ మనీయు

బౌద్ధంబు లోకనిషిద్ధంబు సుకృతావ

బద్ధంబు దుష్కర్మబద్ధ మనీయు

బౌద్ధంబు మోహసంబద్ధంబు విజ్ఞాన

విద్ధంబు సాక్షాదబద్ధ మనీయు

ఆ. 'సాంఖ్యతొండ' డాది సమయంబు నిరసింపి

భక్తుడై మహానుభావుఁ డగుట

యెఱుంగరయ్య బౌద్ధులే జై నులే...

౫౩

టీ. బౌద్ధంబు = బౌద్ధమతము, వేదవిరుద్ధంబు = వేదములకు విరుద్ధమయి
నది, భవపాశబద్ధంబు = సుసారపాశముచే బంధించునది, దుఃఖసమృద్ధి =
దుఃఖములయొక్క పెంపుతోఁగూడినది, విగతవిశుద్ధంబు = శుద్ధిలేనిది, అస
త్యనుబద్ధంబు = అసత్యముతోఁ గూడినది, లోకనిషిద్ధంబు = లోకములో నిషే
ధింపఁబడినది, సుకృతావబద్ధంబు = పుణ్యవిరహితమైనది, దుష్కర్మబద్ధము =
చెడుపనులతోఁగూడినది, మోహసంబద్ధంబు = మోహముతోఁగూడినది,
విజ్ఞానవిద్ధంబు = క్షణికవిజ్ఞానవాదముతోఁగూడినది, సాక్షాదబద్ధము = ప్రత్య

క్షమైన అబద్ధము (అని సాంఖ్యతొండడు మున్నగువారు ఆసిద్ధాంతమును వదలి శివభక్తులై మహానుభావులగుటచే జైనబౌద్ధములను వదలి కైవమును గ్రహింపవలయుననుట.

సీ. పరమశూన్యవచోవిపాకంబు దుష్క్రియా
 నీకంబు మిగులఁ జార్వాక మనియు
 నా స్తికతాన్వర్థనరకలోకంబు దు
 ర్వర్తనైకంబు చార్వాక మనియు
 విప్రవిరధ్యవివేకంబు విహితదు
 ర్వాక్యలోకంబు చార్వాక మనియు
 కలికాలకలుషసంగతి కాదనికరంబు
 పాతకైకంబు చార్వాక మనియు

ఆ. 'సాంఖ్యతొండ' డాదినమయంబు నిరసించి
 భక్తుడై మహానుభావుఁ డగుట
 యెఱుంగరయ్య వాడు లే...

౫౪

టీ. పరమశూన్యవచోవిపాకంబు = మిక్కిలిగ శూన్యవాదమును దెలుపు వాక్సరిణామముగల, దుష్క్రియానీకంబు = చెడుపనులసమూహము గలది, నా స్తికతాన్వర్థనరకలోకంబు = దేవుఁడు లేదనుటకు సార్థకముగ నరకలోకము నిచ్చునది, దుర్వర్తనైకంబు = చెడువర్తనము ప్రధానముగా గలది, విప్రవిరధ్యవివేకంబు = బ్రహ్మణులకు విరుద్ధమయిన జ్ఞానమును దెలుపు నది, విహితదుర్వాక్యలోకంబు = మార్పబడిన చెడువాక్యసమూహముగలది, కలికాలకలుషసంగతికి = కలికాలమునందలి పాపములు దగులుటకు, ఆదినకరంబు = మొట్టమొదటిస్థానము, పాతకైకంబు = పాపములు ప్రధానముగా గలది, చార్వాకమతమని సాంఖ్యతొండడు తొల్లిటిచార్వాకసిద్ధాంతమును, (దేవుఁడు లేడు, శూన్యమునుండియే జగత్తు బయలుదేరును, శూన్యమునందే

లీనమగును, దేహము నశించినతరువాత మిగులున దేవియు నుండదను మతమును, నదలెను.

సీ. తను పథించినమనుష్యుని నేడం నాళ్లకుఁ
 బడయడే 'కిన్నెర బ్రహ్మవిభుఁడు'
 పదునేడుదినముల 'బసవన్న' బడయడే
 యవలీల 'ముసిడి చౌడయ్య గారు'
 మొసలి మ్రింగినయట్టి వసుధామరునిపుత్రుఁ
 బడయడే 'యేడేండ్ల 'ఓండయనంబి'
 పెక్కేమి శల్యముల్ చిక్కియున్న పథూటిఁ
 బడయడే 'యేడేండ్ల 'ఓండవిల్ల'

ఆ. గాన భక్తవరులు కాలచశంకలన్
 భేద మనెడికాలవానినోరు
 నెడమకాలం దాతురే...

౫౫

టీ. ఏడునాళ్లకు = ఏడురోజులకు, పడయడే = పొంగిపూడ్చు! వసు
 ధామరునిపుత్రుఁ = బ్రహ్మవిభుఁడును, పెక్కేమి = పెక్కుమాటలే! కల్య
 ముల్ చిక్కియున్న = ఎముకలుమాత్రము మిగిలియున్న, పథూటిఁ =
 భార్యను, కాలవాదినోరున్ = కాలమే వైషమ్యని వాదించువానినోరును,
 ఎడమకాలం = ఎడమకాలితో, తాగురు = తన్నుదురు.

సీ. తూలు నాగాలిచే దూలునా మెట్టలు?
 తూలపు మేఘముల్ తూలుంగాని
 తేలు నావఱదచే దేలునా గుండ్లును?
 దేలపు బెండ్లును దేలుంగాని
 పేరు నాచల్లచే బేరునాక్షీరాభి?
 పేర దావులపాలు పేరుంగాని

క్రాగునా వహ్నిచేఁ గ్రాగునా సురమణుల్?
గ్రాగవు లోహముల్ గ్రాగుఁగాని

ఆ. యట్లకాలవశత నణఁగరుభక్తులు
కుటిలమానవులఁ గుదురుగాని
యీహితానుషంగయే...

౫౬

టి. తూలునాగాంచే = ఎగిరెడిగాలచే, మెట్టులతూలునా = పర్వతము
లెగురునా! తూలవు = ఎగురవు, మేఘముల్ దూలుఁగాని = మేఘములు
ఎగురునుగాని, తేలునావఱచేన్ = మీరిదికితేలు ప్రవాహముచే, గుండ్లును =
ఇనుపగుండ్లు, బెండ్లును = తేలికయైన కట్టముకలు, పేరు నాచల్లచే = ఘనీభ
వింపచేయుచుజ్జగచే, క్షీరాబ్ధి-పాలసముద్రము, పేరునా = తోడుకొనునా?
సురమణుల్ = దేవతామణులు, క్రాగు = కరగును. ఆరీతిగనే కాలవశమున
భక్తులు అలాగిపోరు. కుటిలమైన మనుజులే అణగిపోయెదరు.

సీ. కల మంగఁ దిరుగునే కాక వంటకముల
చవులు దా నెఱుఁగునే చట్టువంబు
కనకమై మోయునే కాక శ్రీగంధంబు
మేలేమి యెఱుఁగునే గాలిగాఁడు
కలిసి యొక్కటనుండు గాక యానెత్తమ్మి
కంపే మెఱుఁగునే కాకిచిప్ప
కైకొని యుండునే కాక రత్నంబుల
మర్యాద యెఱుఁగునే మ్రానిపెట్టె

ఆ. యట్లు చదువుఁగాక యాగమనిగమార్థ
సారభక్తిమహిమ జగతి వెఱ్ఱు
లేమి యెఱుఁగ నేర్తురే...

౫౭

టి. కలయంగన్ = బాగుగా, వంటకములచవులు = వండిన షదార్థములరుచులు, చట్టువంబు = వాట్నత్రెడ్డు, కనక = చూడక, మైమోయునేగాక = ఒడలిమీద మోయునేకాక, శ్రీగంధంబుసేలు = మంచిగంధము యొక్క మంచితనము, గాలిగాఁడు = గాడిద, కలిసి = కూడి, ఒక్కటన్ = ఒక్కచోట, ఉండుగాక = ఉండిన నుండనీ, అనైత్తమ్మికంపు = పద్మము యొక్కపరిమళము, కాకిచిప్ప = నత్తగుల్ల, కైకొనియుండునేగాక = లోపల పెట్టుకొనియుండును గాని, రత్నంబులమర్యాద = రత్నములవిలంప, మ్రాసు పెట్టె = కట్టపెట్టె, అట్లే, చదువుగాక = వేదకాస్తాదులు చదువుదురుగాక, అగమనిగమార్థసారభక్తిమహిమ=అగమములలోను వేదములలోను సారమయిన భక్తియొక్కమహిమను, అజ్ఞానులేమి తెలియనేర్తురు !

సీ. యుక్తంబుగా నాది “సూర్ధ్వపుండ్రం ద్విజః
కుర్యా” త్రనంగ సుదారఫణితి

నత్తరువాత నత్యంచితంబుగ “విల
యాపికదాచన”యనంగ మఱియు

నయ్యపరార్థమం “దద్భుతాకారేణ
చత్రిధా” యన సమానంబు మీఱ

నదియును జన్న “భిద్యతి యమకింకరై”
రని సంఘటించు శ్రీస్కందసూక్తి

ఆ. యిట్లు శ్రుతులుపల్క నెట్లాకో జనులూర్ధ్వ
పుండ్ర ధారణములన పాలిసిపోదు
రిహితానుషంగయే...

గీ.౮

టి. ద్విజః = బ్రాహ్మణుడు, ఊర్ధ్వపుండ్రం కుర్యాత్ = ఊర్ధ్వ
పుండ్రమును ధరింపవలయును, అద్భుతాకారేణచత్రిధా = అద్భుతమైన

ఆకార మేర్పడునట్లు మూడురేఖలుగలుగ వ్రాసివోసి, “చియును చున్నన” = అట్లుచేయనినో. యమకింకరైర్భిప్రతి = యమకింకరలక్షణ సేవించుడును, పొసెసోదురు=విరక్తులగుదురు.

సీ. క్రమమున “నూర్ధ్వపుండ్రంచ శూలంచ నా”

నూర్ధ్వపుండ్రంబు శూలోపమంబు

జన “వర్తులం చార్ధచంద్రకం” బన వట్టు

నై నెలవంకలై యర్థి నొసల

నిట “లలాటే ధారయిష్యంతి నామను

షాః పాపకర్త్తణ” యనంగ నిట్లు

దుర్త్తసుష్యులు పాపకర్త్తు లంచును బరా

శరపురాణసూక్తిసరణి మ్రోయ

ఆ. నిట్లు శ్రుతులుపలుక నెట్లాకో జచులూర్ధ్వ

పుండ్రధారణముల బొలిసిపోదు

రీహితానుషంగ...

౫౯

టీ. ఉర్ధ్వపుండ్రంచ త్రిశూలంచ=ఉర్ధ్వపుండ్రమును త్రిశూలమును, నాన్ = అనుటవలన, ఉర్ధ్వపుండ్రంబు = నిలువుగాపెట్టుకొనిన భస్మపురేఖ, శూలోపమంబు = త్రిశూలముతో సమానమైనది. వర్తులం చార్ధచంద్రకంచ = గుండ్రనిది, అర్ధచంద్రాకారమైనది, వట్టువలై = గుండ్రనివై నెలవంకలై = చంద్రవంకవలె నుడినవై, అమరుషాః = మరుజులు కాని వారు, పాపకర్త్తణః = పాపపుణ్యనిచేయువారు, లలాటే సధారయిష్యంతి = నొసట విభూతిని ధరింపరు.

సీ. లాలితంబుగ “వర్తులంచోర్ధ్వపుండ్రజం”

బనుచు సాంఖ్యమున భావ్యముగ మ్రోయు

గతి “సధార్యం వైదికైర్జ్జనై” రని మాన

వపురాణమునను భావ్యముగ మ్రోయు

ప్రకటించి “యాధ్వపుండ్రముఖం న దృష్ట్వాచ”

యనుచు మనుస్మృతియందు మ్రోయు

భువి “నశుద్ధం చోర్ధ్వపుండ్రంచ చక్రాంక”

మనుచు సాంబపురాణమునను మ్రోయు

ఆ. నట్లు శ్రుతులు పలుక నెట్లొకో జను లూర్ధ్వ

పుండ్రధారణములఁ బొలిసిపాదు

రీహితానుషంగ.....

౬౦

టీ. ఉర్ధ్వపుండ్రం=ఉర్ధ్వపుండ్రముగ ధరించినభూతి, వర్తులంచ=వర్తులాకారమైనదియును, వైదికైఃజనైః = వేదమార్గముదు సూచించెడి జనులచే, నధార్యం=ధరింపఁదగినది, ఉర్ధ్వపుండ్రముఖం=ఉర్ధ్వపుండ్రముతోఁ గూడిన ముఖమును, నదృష్ట్వాచ=చూడకయును, ఉర్ధ్వపుండ్రంచ చక్రాంకంచ ఉర్ధ్వముగా నామమును, చక్రాంకితమును, నదృష్ట్వాచ=చూడక, (ఈ పద్యమున విధినిషేధములు రెండును గూడి భూతి ధరింపఁదగినదనియు, తప్త చక్రాంకితములను ఉర్ధ్వపుండ్రమును (నామములు తొల్పుటను) కూడదనియు, దెలియఁజేయఁబడినది.)

సీ. ఇల “నాంకయేన్నదహేద్దేహ” మని సమ

ర్థించుబోధాయన శ్రుతి వచించి

లలి “దేవతాయుధలాంఛనై” యని నిర

సించు శాతాతపశ్రుతి వచించి

“లోహతప్తతనుర్లోహదండిన” యుచ్చ

రించున నయ్యమశ్రుతి వచించి

నెన “నాంకయేన్నదహేద్దాత్ర” మనుచు ని

షేధించు నయ్యమశ్రుతి వచించి

అ. యిట్టిశ్రుతులు పల్కు నెట్టొకో శంఖచ
క్రాంతకణముల మర్త్య లణగిపోదు
రిహితానుషంగయే...

౬౦

టీ. దేహాత్ = దేహమును, నాంకయేత్ = ముద్రించుకొనకూడదు,
నదహేత్ = శస్త్రముచేయుకూడదు (వైష్ణవమతములో చెప్పినరీతిని శస్త్ర
ముద్రాంకితము చేయకూడదనుట), దేవతాయుధచాంధనైః = దేవతల ఆయుధ
ములను గుర్తుగా ధరించుటచేయు, నిరసింతున్ = కాకును, లోహశస్త్రవనః =
లోహముచే గాల్చబడినశరీరముగలవాడను, లోహగండి = లోహదండము
దాబ్బువాడు, న = కూడగూడదు, నాంకయేత్ = ముద్రించుకొనకూడదు,
నదహేత్ = కాల్చకూడదు.

సీ. “అయుధై శంఖచక్రాద్యై” రసుమం బ్రసి
ద్ధముగ మానవపురాణము ఘటించ
సరి “నసంభావ్యాద్విజాతయో” యని యప్పు
రాణంబు మఱియు తారక ఘటించ
పారి “నదహేచ్ఛక్రపూర్వకై” రని పరా
శరపురాణమున మాసతఘటించ
“నవినాధికశ్చివలాంభితో” యచుచు శ్రీ
యజ్ఞవైభవఖండ మది ఘటించ

ఆ. నిట్లు శ్రుతులుపలుక నెట్టొకో శంఖచ
క్రాంతకణముల మర్త్య లణగిపోదు
రిహితానుషంగయే...

౬౧

టీ. శంఖచక్రాద్యైః = శంఖముచక్రము మొదలయిన, అయుధైః =
ఆయుధములతో, న = కూడగూడదు, నసంభావ్యాద్విజాతయః = అట్టి
చిహ్నముగల బ్రాహ్మణులు గౌరవించదగినవారుగాదు, చక్రపూర్వకైః =

చక్రము మొదలగువానిచే కాల్చుగూడదు, నవినా అధికశ్శివలాంభితః = శివుని దాంబుటకంటె అధికముకూడదు.

శంకరుడు బ్రహ్మణుడగుట

సీ. భాసురంబుగ “మహాబ్రహ్మణమీశాన”

మనుసూక్తి శివుడెబ్రహ్మణుడుగాక
యంచితంబుగ “విరూపాక్షుంద్విజోత్తమమ్”

బనుసూక్తి శివుడె బ్రహ్మణుడుగాక
నలమీఱగా “బ్రహ్మణోరుద్ర ఏవేతి”

యనుసూక్తి శివుడె బ్రహ్మణుడుగాక
యుపమింపగా “బ్రహ్మణోభగవాన్రుద్ర”

యనుసూక్తి శివుడె బ్రహ్మణుడుగాక

ఆ. హరియు నజుడు తెలియ నాక్షత్రియుండుగో
మటియుఁగాఁగ వేదమతము వేర్చి

నీహితానుషంగ...

౬౩

టీ. మహాబ్రహ్మణః ఈశానం = గొప్పబ్రహ్మణుడైన ఈశ్వరుని, అను
సూక్తిన్ = అనువచనముచే, శివుడె, బ్రహ్మణుడుగాక, ద్విజోత్తమమ్ =
ఉత్తమబ్రహ్మణుడైన, విరూపాక్షమ్ = ఈశ్వరుని, భగవాన్రుద్రః = భగ
వంతుడైనరుద్రుడు, బ్రహ్మణః = బ్రహ్మణుడు, హరియున్ = విష్ణు
మూర్తియు, అజుడున్ = బ్రహ్మదేవుడు, (క్షత్రియుండు గోమటి కాగా
శివుడు బ్రహ్మణుడని వేదము పెంపుచే చెలియుచున్నది.)

సీ. రతి “ఋతం సత్యం పరంబ్రహ్మ”మనఁగ మా

పరమేశ్వరుడె పరబ్రహ్మగాక

పరువడి “తత్త్వం బ్రహ్మే”తి యనఁగ మా

పరమేశ్వరుడె పరబ్రహ్మగాక

మొగి “బ్రహ్మణే లింగమూర్తయే” యనగ మా
 పరమేశ్వరుడె పరబ్రహ్మగాక
 పరగంగ “నో మితి బ్రహ్మణే” యనగ మా
 పరమేశ్వరుడె పరబ్రహ్మగాక

ఆ. వేదసూక్తిగలదె వేతె పరబ్రహ్మ
 మిదియె నిశ్చయార్థ మెఱుంగ కితరు
 లెట్లఱచిన నేమియే...

౪౪

టీ. పరబ్రహ్మ=పరబ్రహ్మము, ఋగం సత్త్వం=త్రికాలములయందుం
 డెడి సత్త్వస్వరూపము అని చెప్పిన పరబ్రహ్మ మిశ్వరుడుగాక వేటొకడగు
 నా? తత్ పరబ్రహ్మ=వేదహృదియామలకంబై వేఱయి సూక్ష్మమయినది పర
 బ్రహ్మస్వరూపము. లింగమూర్తయే=లింగాకారమున వృక్షమయిన, బ్రహ్మణే=
 పరబ్రహ్మకొఱకు, ఓమితి బ్రహ్మణే=ఓంకారస్వరూపుడై, ఓంకారప్రతిపాద్యుఁ
 డు అగు పరబ్రహ్మము, వేదసూక్తిన్=వేదవాక్కులతో, వేతె పరబ్రహ్మగలదే!

సీ. చతురాస్యతండ్రి విష్వక్సేను సంహరిం
 పగ నాడు పొందని బ్రహ్మహత్య
 కమలజపుత్రు దక్షి ప్రజాపతి హరిం
 పగ నాడు పొందని బ్రహ్మహత్య
 తనకూతుఁ గవయు పితామహు నేచి చం.
 పగ నాడు పొందని బ్రహ్మహత్య
 బ్రహ్మాండములు హరిబ్రహ్మలు వెలయఁ జం
 పగ నాడు పొందని బ్రహ్మహత్య

ఆ. యజునిశిరముఁ ద్రుంపునంతనే పొందెనా
 యిది య ని శ్చయార్థ మెఱుంగ కితరు
 లెట్లఱచిన నే...

౫

టీ. చతురాస్యురంధ్రీన్ = బ్రహ్మదేవుని రంధ్రమైన, విష్వక్సేనున్ = విష్వక్సేనుని, కమలజపుత్రన్ = బ్రహ్మదేవుని కొడుకైన, పక్షప్రబావతిన్ = పక్ష ప్రబావతిని, కూతురగపయా = కూతురితో కలసిపోయి, సితామహాన్ = బ్రహ్మదేవుని, బ్రహ్మాండములు = సమస్త భూకలములు, హరిబ్రహ్మలు = విష్ణువును బ్రహ్మదేవుడను, వెలయంగన్ = ఎదురుగా నుండగా, బ్రహ్మహత్య = బ్రహ్మణుని వధించుటవలన, గలుగుపాపము, అజానిశిరము = బ్రహ్మదేవుని శిరస్సున, క్రుంపునంతనే = క్రుంచివేసినంతనే, వచ్చెనా ?

సీ. సరి “న సంఖ్యాతాశ్చహరయో” యనెడినట్లు
 గాన విష్ణువులు పెక్కుండు గలరు
 తగ “నసంఖ్యాతాః పితామహః” యనియెడుఁ
 గాన బ్రహ్మలును పెక్కుండు గలరు
 యిల “నసంఖ్యాతాస్సురేంద్రాశ్చ” యనియెడుఁ
 గాన నింద్రులును పెక్కుండుగలరు
 గతి “నసంఖ్యాతాశ్చ కాలాశ్చ” యనియెడుఁ
 గాన గాలురును పెక్కుండుగలరు

ఆ. ఎల్లశ్రుతులు “నిత్యవకోమహేశ్వరో”
 యనుట నొక్కరుండె యభవుఁ డనుచు
 నిట్లు నిశ్చయింప కే...

౬౬

టీ. ఆసంఖ్యాతాః = లెక్కపెట్టుటకు శక్యముగానివారు, హరయః = విష్ణువులు, పెక్కుండు = చాలమంది, పితామహః = బ్రహ్మలు, సురేంద్రాశ్చ = దేవేంద్రులును, కాలాశ్చ = కాలరుద్రులు. నిత్యః = నిత్యుడైన, మహేశ్వరః = మహేశ్వరుడను, ఏకః = ఒక్కఁడు.

సీ. కాము హరించుటఁ గామహరుం డనఁ

గాముండు హరుండు నొక్కరుండ యగునె ?

కాలు హరించుట గాల హరుం డన

గాలుండు హరుడు నొక్కరుడ యగునె ?

పురములు హరియింప బురహరుం డన నొప్పు

బురములు హరుడు నొక్కరుడ యగునె ?

హరిని హరించుట హరిహరుం డనగ నా

హరియు హరుండు నొక్కరుడ యగునె?

ఆ. యాగమంబులందు హరిగవ్వారాంతర

చునెడి నిశ్చయాన్త మరయ శీతమ

లెట్లుఁచిన నేడి...

౬౭

శ్రీ. కామ హరించుటన్ = మత్స్యగిరి భిక్షముచేయుటచే, కామహరుడన=కామహరుడ డని యవగా, కామండు= మత్స్యగిరి, హరుడు= ఈశ్వరుఁడు, ఒక్కరుడ = ఒక్కడే యగునా? నాలుగ్=యముని, కాలుండు = యమధర్మరాజు, పురము = మూడుపురములు, హరిని = విష్ణువును,

సీ. నీవు త్రివిక్రము నెట్టణ కోలెము

ప్రశ్ననవిడిచి చేపట్టకున్న

నీవు విష్వక్సేను సశితశూలమున

జిత్తరంబుగఁ జిమ్మి యెత్తకున్న

నీవాదినరసింహు నెఱయ తిత్తొలిపించి

పెంపార గద్దె బెట్టింపకున్న

నీవాదిక్రోడంబు నిర్జించి తన్ని యా

దంష్ట్రంబు నురమునఁ దాల్చుకున్న

ఆ. హరిహరావ్యయమున కర్థ మెఱుంగక

హరిహరుండు సొక్కఁ డనెడువాండ్ర

నెట్లు దెలువచ్చు...

౬౮

టీ. త్రివిక్రమున్ = త్రివిక్రమావతారుడైన విష్ణువుని, సెట్టిణన్ = వెంటనే, లోలేము = వెన్నెముక, చిత్తరాయగ = చిత్రముగా, చిమ్మి = మీది కెగురవైచి, తిత్తి = చర్మము, గడ్డెన్ = సిగళాసనముపై, ఆవిశ్రోదంబు = ఆది శరహావతారమును, దుష్ప్రభు = అజ్ఞుడు, హరిహావ్యయమునకు = హరిహరరూపుడు అను పేరునకు, హరి హరుండు నొక్కఁడు = ఇద్దఱు ఒక్కరే, అనిచెప్పెడు వారికి నిమిచెప్పవలె.

సీ. నీవు వేదవ్యాసునిజభుజాస్తంభంబు

దెంపించి కేల నెత్తింపకున్న

యాహవనీయాన్ని హరిశిరంబు నడంగ

నేచి నీకింకరుఁ డేయకున్న

వైకుంఠరక్తంబు వారక నీచేతి

పలకఫాలంబునఁ బట్టకున్న

మత్స్యవతారాది మధుసూదనావతా

రంబులు నీచేత మ్రగ్గకున్న

ఆ. హరిహరావ్యయమున కర్థ మెఱుంగక

హరిహరుండు నొక్కఁ డనెడువాండ్ర

నేమి చెలుపవచ్చునే.....

౭౦

టీ. వేదవ్యాసు = వేదవ్యాసుని, నిజభుజాస్తంభంబు = తన భుజమనెడి స్తంభమును, కేలన్ = చేతితో, నీకింకరుండు = నీ సేవకుండు, వియసన్నన్ = చేయకుడిన, మ్రగ్గకున్న = అణగి పోకుడిన.

శివుండు సింహుడగుట

సీ. నీకపద్మంబున నెఱిజుట్టిన యనేక

కమలజాచ్యుతకపాలములు సాక్షి

నీయురస్థులమున నెఱిసొప్పు వారాహ

దంష్ట్రాస్థిహార్తాస్థితతులు సాక్షి

సీయామ్యభుజమున నేడు పాయకయున్న
పద్మనాభునిక శేబరము సాక్షి
సీయరస్థలము సన్నిహితమై యున్ననా
నామరస్థులశల్యములు సాక్షి

ఆ. నీజగత్ప్రసిద్ధ నిత్యత్వముకు బ్రహ్మ
విష్ణువాదిసుర లనిత్యు లగుట
కేలప్రత్యయంబు లే...

౭౦

టీ. నీకపర్దాబున = నీజటాశాటమున, నెజీన్ = అందముగా,
కమలజామృతకపాలములు = బ్రహ్మ విష్ణువులపుష్పములు, సీయరస్థలమున = సీ
యరస్థునందు, పాదాహుతి...తరులు = పరాహితారముయొక్క కూర్మావ
తారము యొక్క యెముకలప్రాగులు, సీయామ్యభుజమున = సీయరస్థుభుజము
నందు, పాయకయున్న = విడిపెట్టకండకీన్న, పద్మనాభునిక శేబరము = విష్ణు
మూర్తియొక్కశరీరము (శివునియెడనుభాగము గారి, ఆమె విష్ణుస్వరూపిణి
యగుట నిట్లుపర్థింపఁబడినది.) నానామరస్థులశల్యములు = అనేకదేవతల
పెద్దపెద్దయెముకలు, నీజగత్ప్రసిద్ధినిత్యత్వముకు = సీయొక్క లోకములలో
బ్రసిద్ధమైన, నిత్యుడగుటకును, బ్రహ్మవిష్ణువాదిసురలు = బ్రహ్మ విష్ణువు మొద
లగుదేవతలు, అనిత్యులగుటకు = నిత్యమైనవారు కాకుండుటకు, ఏలప్రత్య
యంబులు = తార్కాణములే!

సీ. విద్యావిదుం డైన విప్రుడు మృతుం డైన
నగుఁగాక విద్యకు హాని గలదె?
తరి నగి దీన యద్దముపడ్డ జెడు గాక
ప్రతిబింబమునకు విపత్తగలదె?
యిలజలం బింకిన నింకుఁ గా కందుఁ దా
చందురునకు మఱి క్షయము గలదె?

కడవపోయినఁ బోవుఁగాక తన్నధ్యసం
పుటమైన బయటకుఁ బోకగలదె?

ఆ. యట్ల సర్వమును లయంబుఁ బొందినను స
ర్వాత్మఁడైన యంబికాధవునకు
నెందులయము గలదె యే...

29

టీ. విద్యావిద్యుడైన = విద్యులను తెలిసిన, విప్రుడు = బ్రాహ్మణుడు
మృతుడైనన = చనిపోయినను, విద్యకు = చదువునకు, ప్రతిబింబమునకు =
అద్దములో కనబడు ప్రసీదకు, జలంబు = నీరు, ఇంకినన్ = ఇంకిపోయిన,
చందురునకు = నీటిలో ప్రతిఫలించుచున్నట్లునకు. ఉయము = నాశము,
తన్నధ్యసంపుటమైన = కడవబోయినపుడు, బయటకు = అకాశమునకు, పోక =
పోవుట, లయంబు = నాశము, అంబికాధవునకు, గౌరీభర్త యనునీశ్వరునకు.

సీ. మృత్యువుఁ బడవైచి మెడద్రొక్కి కోఱలు
పెరకడే యొకగణం బిరవునొంది

సకలాభిజలములు నొకగణం బొక్కటఁ
దెగద్రావి గట్టునఁ దేప్పువట్టె
దీవు లేడును ద్రిప్పి తిరుగుచక్రమునట్ల
పడి నొక్కగణపండు వైచె నట్టి
బడబాగ్నిఁ దిగిచి బొట్టిడుకొని యొకగణం
బానందమున సోలియాడె నట్టి

ఆ. యిట్టి చిత్రమహిమ లెవ్వరికున్నవి
తలఁచ మీగణేశ్వరులకె గాక
యేమి చెప్పవచ్చునే...

23

టీ. ఇరవునొంది = అవకాశమును జూచుకొని, సకలాభిజలములు =

సముద్రములోని నీళ్లన్నీయూ, తేన్సుపట్టెన్ = తేన్సు, తిగిచి = బయటికి
చాకి. పోలియాడె = మైముతో నానెను.

సీ. ఎరుబోతు కొమ్ములు నైరావళముదూర
ములు దూసి కోలాటముల కనుచ్చి
మందర మలయాదిమహాసీయభూధర
ములు కేళికర్పటములుగ జేసి
యాదికహస్తము పృథ్వమందు వాసుఁడ గూర్చి
కారఁ ద్రిప్పి త్రిప్పటంబుగ నొనర్చి
కోరి త్రిక్రముకోలెమ్ము ననుబ్రహ్మ
తలపుచు కనిపి ఛత్రం గొనర్చి

ఆ. యయ్య ఖిగణంబులాడుదురట కల్ప
వేళ నిట్టిలోకవిస్త్రయంబు
లెల్ల నీవెటుంగు దేకాస్త్ర...

28

టీ. ఎరుబోతుకొమ్ములు = మన్నుపోతుకొమ్ములు. నైరావళముదూరము = ఇంద్రుని యేనుగుదూరములు, మందర...భూధరములు = మందరము మలయము మొదలగుపర్వతములు, కేళికర్పటములు = ఆటకయిన తాళపుచిప్పలు, త్రిప్పటంబు = జొంగరము, కోలెమ్ము = వెన్నెముక, బ్రహ్మతలపునుక = బ్రహ్మశిరస్సునందలి పుట్టె, అనిపి = ఉంచి, ఛత్రము = గొడుగు.

సీ. కులగిరులవేరుగా గ్రుచ్చి యొప్పు ధరించు
పర్వతాభరణుడ న్భద్రగణము
వారకలయవేళ మేరువతనుగాఁగ
మేరుపాతనుఁ డనుమేటిగణము
బ్రహ్మాండతతులు హారముగి వైచి నటించు
రుండాభరణుఁ డను దండి గణము

అజహరిగుండంబు లాభరణముఁజేయు

దుండాభరణుఁ డనురుద్రగణము

ఆ. ఇట్టి చిత్రమహిమ లెవ్వరికున్నవి

తలఁప మీగఁజేళ్వరులకె గాక

యేమి చెప్పవచ్చునే...

౭౫

టీ. కులగిరుత్ = పలవర్వతములు, పర్వతాభరణుండన్ = పర్వతములు ఆభరణముగాగలచారను, పార్క = వెనుకకుగీయక, లయవేశన్ = ప్రళయసమయమునందు, మేరుపాతనుఁడు = మేరుపర్వతమును బడఁజేసినవాఁడు, బ్రహ్మాండపతులు = బ్రహ్మాండములగుంపులు, దుండాభరణుఁడు = పుట్టెలు ఆభరణముగాగలవాఁడు, అజహరిగుండంబులు = బ్రహ్మ విష్ణువులపుట్టెలు చిత్రమహిమలు, విచిత్రమైన గొప్పతనములు.

సీ. భవు భజించినవాఁడు పౌండ్రకవాసుదే

వుం డయ్యె నే భృగు దండిశాప

హరి పదిమాల్లు తిర్యగోశ్చులందు మా

నవయోనులందు దైనయమునఁ బుట్టి

చెడువనావస్థల సొలయుచు శివలింగ

ముల దశయవతారములను లింగ

ములఁ బ్రతిష్ఠించి యిమ్ముల మత్స్యకేశ్వర

హరేశ్వరాదులఁ గొల్చి ధన్యుఁ

ఆ. దైనవిధిని మఱచి హరుచేత మడిసిన

వాఁడు దేవుఁ డొక్కొకడి యథార్థ

మెఱుంగ కఱతు రజ్జులే...

౭౬

టీ. ఈశ్వరుని సేవించిన పౌండ్రకవాసుదేవునకు ఏమియు నిక్కట్టులు

లేవయ్య. ఇక వాసుదేవునికన్ననో, భృగుమహర్షి యొనరిన ప్రబలశాసము
చే నిమిషార్థ పురుషయోనులందుఁ బుట్టవలసివచ్చెను. చెడువనావస్థలన్ = చెడు
ఆడవులవాట్లతో, సొలయుచు=బాధపడుచు, దశయవతారములను=పదియవ
తారములనిను (అయాపేర్లతోలింగములను స్థాపించి) మత్స్యకేశ్వర కూర్చే,
శస్ర మొసలగువారిని నేవించి, తువను శివునిచేతిలో ముడిపించుడు, ఆతఁ
డాయదాదాదాస వాసుదేవుఁడు.

సీ. ఒగి పాండ్రకుండు పుట్టెనో హరి పుట్టెనో
మేటి మీనయి వేల్పుటేటియందు
నొగి పాండ్రకుండు వచ్చెనో హరివచ్చెనో
యట జనించి యగస్త్యుని సంజలికిని
నొగి పాండ్రకుండు దెల్పెనో హరి తెల్పెనో
యమ్మనికాత్తజన్మంబు లెటుగ
నొగి పాండ్రకుండు చెప్పెనో హరి చెప్పెనో
మర్త్యంబునం దున్న మహితమహిమ

ఆ. చెనసి మత్స్యనాథుచేతలు పాండ్రక
వాసుదేవుమీద నైతు రజ్జు
లేమినేయవచ్చునే...

22

టీ. పాండ్రకుండు = పాండ్రకవాసుదేవుండు, హరి = విష్ణుమూర్తి,
మేటిమీనయి = పెద్దచేపయి, వేల్పుటేటియందు = గంగానదియందు, అగ
స్త్యునిసంజలికిని = అగస్త్యుని దోసిరిలోనికి, ఆత్మజన్మంబులు=తనపుట్టుకలు,
మర్త్యంబునందు = మనుష్యజన్మంబునందున్న, మహితమహిమ=గొప్పమహిమ,
మత్స్యనాథుచేతలు=మత్స్యవతారునిపలు.

సీ. పాండ్రకుండో రమాభర్తయో మును వారి
రాశి గూర్తావతారంబు నొందె

పాండ్రకుండో రమాభర్తయో గంగాప్ర
వాహసావనతీరవాసియయ్యె
పాండ్రకుండో రమాభర్తయో సన్మునుల్
వినగఁ కూర్తపురాణవిధించె
పాండ్రకుండో రమాభర్తయో యప్పురా
ణమున సీశ్వరుకథ లమరఁ దెల్పెఁ

ఆ. జెనసి కూర్త దేవుచేతలు పాండ్రక
వాసుదేవుమీఁద వైతు రజ్ఞు
లేమినేయవచ్చునే...

౭౮

టీ. రమాభర్తయో=లక్ష్మీపతియైన విష్ణుమూర్తియో, వారిరాశిన్ =
నముద్రములూ, కూర్తపురాణవిధిన్ = కూర్తపురాణక్రమమును, కూర్తదేవుచే
తలు = కూర్తావతారుడైన విష్ణుమూర్తిచేసినవసులు.

సీ. ఆదివరాహమై యపనిఁ బుట్టినవాఁడు
పంకజనాభుడో పాండ్రకుండో
సుస్థితిగంగాతటస్థుడై చనువాఁడు
పంకజనాభుడో పాండ్రకుండో
మును వరాహపురాణమును రచించినవాఁడు
పంకజనాభుడో పాండ్రకుండో
యందీశ్వరాధిక్య మభినుతించినవాఁడు
పంకజనాభుడో పాండ్రకుండో

ఆ. చెనసి యవ్వరాహు చేతలు పాండ్రక
వాసుదేవుమీఁద వైతురజ్ఞు
లేమినేయవచ్చునే

౭౯

టీ. ఆది వరాహమై, = మొదటివరాహమై, అపనిన్ = సూమిమింద,
పంకజనాభుడో = విష్ణువో? సుస్థితిన్ = ముచిస్థితితో, గంగాతటస్థుడై =
గంగానదీతీరమున సుండినవాడయి, ఈశ్వరాధిక్యము = ఈశ్వరుని గొప్ప
తనము, అజ్ఞాలు = తులువలు

సీ. ఎన్నటిపాండ్రకుం డిల నరసింహరూ
పము దాల్చి వలుదకంబమున వెడలె
నెన్నటిపాండ్రకుం డిల శ్రీనగమున నృ
సింహబిలమ్ము రచించియుండె
నెన్నటిపాండ్రకుం డిలను నేనేకాక
వైదైవ మెనఁ డని ప్రల్లదించె
నెన్నటిపాండ్రకుం డిల శరభేంద్రుచే
తలఁ ద్రుంపఁబడియెత్తి తొలువఁబడియె

ఆ. చెనసి యీనృసింహుచేతలు పాండ్రక
వాసుదేవుమీఁద వైతు రజ్జు
లేమి నేయవచ్చునే

౮౦

టీ. ఎన్నటి = ఎప్పటి, వలుదకంబమున = విశాలమైన స్తంభమున,
శ్రీనగమున = శ్రీశైలమునందు, ప్రల్లదించె = ప్రగల్భములుపలికెనా

సీ, బలిని దాన మడుగఁ బాండ్రకుండే వామ
నావతారముఁ దాల్చి యటకుఁ బాటె
నందుఁ ద్రివిక్రముండై పాండ్రకుండే మీఁ
దికి నొక్కకాలెత్తి కింకలేక
పాండ్రకుండే వీపుప్రశ్లన నరకాలి
తోడఁ దారుదుఁచే ద్రుంపఁబడియె

నెవ్విధిఁ బొండ్రకుండే మదోన్నత్తుడై
మదిమది పెంపున మడిసిపోయె

ఆ. నట్టివామనంబు నలజల్లు పొండ్రక
వాసుదేవునిమీఁద వైతు రజ్జు
లేమిచెప్పవచ్చునే

౮౧

సీ. పొండ్రకుండే భువి పరశురామునవతా
రముఁ దాల్చి యేకవీరకుని నొంచె
పొండ్రకుండే యందు భర్తనకుఁ దపంబుఁ
జేసి తచ్చుశ్రావణజేయఁగలిగె
పొండ్రకుండే ఘోరపరశువాదిగ దివ్య
శస్త్రముల్ గాంచె నీశ్వరునిచేత
పొండ్రకుండే యిల బ్రాహ్మల ఓచ్చి వా
రును నుండనీకున్న వనధిఁబడియె

ఆ. నట్టి పరశురాము నలజల్లు పొండ్రక
వాసుదేవునిమీఁద వైతు రజ్జు
లేమిచెప్పవచ్చునే

౮౨

టీ. ఏకవీరకుని = లోకై కవీరుని, నొంచెన్ = అణచెను, భర్తనకు = ఈశ్వరునకై, తచ్చుశ్రావణ్ = అలని సేవను, పరశువాదిగదివ్యశస్త్రముల్ = పరశువు మొదలయిన దివ్యాస్త్రములు, వనధిఁబడియె = సమద్రములోనుండును, అలజల్లు = కంగారుపనులు,

సీ. అలిఁ గోల్పడె డండకాటవియందున
పలవరించినవాడె పొండ్రకుండో
రావణాశక్తికి లక్షణపాటుకుఁ
బరితావమొందెనే పొండ్రకుండో

రావణున్ జంపిన బ్రహ్మహత్య లభింప
 భ్రమితుండు నగువాడు పాండ్రకుండా
 రామేశు నిల్చి శ్రీరామేశ్వరమున ని
 ప్పాపుండ్రై చనువాడు పాండ్రకుండా

ఆ. చెనసి రామచంద్రుడేతలు పాండ్రక
 వాసు దేవుమీద వైతు రజ్జు
 లేమి చెప్పవచ్చునే ...

౮౩

టీ. ఆలింగోల్పడి = భార్యను బోంగొట్టుకొని, రావణుశక్తికి = రావ
 ణుడు ప్రయోగించిన శక్తికి, లక్ష్మణుపాటుకు = లక్ష్మణుడు పడిన మూర్ఖ
 పాటునకు, భ్రమితుండు = భ్రాంతిగొందినవాడు, నిష్పాపుండ్రై = సాపములేని
 వాడై, చనువాడు = వెళ్లువాడు.

సీ. వసుదేవునకు బుట్టివాసుదేవుం డన
 పాండ్రులను గొల్చె పాండ్రకుండు?
 మేఘమై శివుఁ గొల్చి మెప్పించి సాంబుడ
 న్నట్టి దాఁగాంచెనే పాండ్రకుండు?
 తనయాలి దనుమును దండినిగట్టరో
 వనగట్లు దీసెనే పాండ్రకుండు?
 కట్టెరుక వాటునఁ గాలున నాటునఁ
 బడి మృతుఁ డయ్యెనే పాండ్రకుండు?
 ఆ. చెనసి యిట్టి కృష్ణుడేతలు పాండ్రక
 వాసుదేవుమీద వైతు రజ్జు
 లేమి చెప్పవచ్చునే ...

౮౪

టీ. కొల్పాన్ = సేవించెను, సాంబుడన్నట్టిన్ = సాంబుడనెడుకొడు
 కును, వనగట్లు = బిగియఁగట్టినకట్లు, కట్టెరుకవాటున = తూరమైన
 9

యెరుకలవానిప్రేమచే, నాటునబడి = వెబ్బములమున, చెనసి = ఉద్రేకించె.

సీ. ఆదని మత్స్యమై హరిశంభుఁ గొల్పెఁగా
 కప్పొండ్రకుఁడు మత్స్య మగుట గలదె?
 యాదని కూర్మమై హరిశంభుఁ గొల్పెఁగా
 కప్పొండ్రకుఁడు కూర్మ మగుట గలదె?
 యాదని క్రోడమై హరిశంభుఁ గొల్పెఁగా
 కప్పొండ్రకుఁడు క్రోడ మగుట గలదె?
 యాదని రాముడై హరి శంభుఁ గొల్పెఁగా
 కప్పొండ్రకుఁడు రాముఁ డగుట గలదె?

ఆ. కడఁగి యిట్లు విష్ణు కడగళ్లు పొండ్రక
 వాసుదేవుమీఁద వైతు రజ్జు
 లేమిచెప్పవచ్చునే.....

౮౮

సీ. కాశిలో వ్యాసుండు కరమెత్తి పొండ్రకు
 నే ప్రతిష్ఠించె మీ రెఱుంగరాక
 స్తంభితభుజుడై యతండు పొండ్రకునకే
 బిట్టెలుంగున మొఱుఁబెట్టుచుండె
 భయముతో నచటికిఁ బొండ్రకుండేవచ్చి
 వానికి శివమహత్త్వంబుఁదెలిపె
 పొండ్రకు విడిచియే భక్తివ్యాసేశ్వరు
 నతిభక్తి నిలిపి వాఁడనఘండయ్యె

ఆ. కడఁగి యిట్టివిష్ణు కడగళ్లు పొండ్రక
 వాసుదేవుమీఁద వైతు రజ్జు
 లేమిచెప్పవచ్చునే

౮౯

టీ. కరమెత్తి = మిక్కిలి పూని, స్తంభితభుజుండై = కట్టబడిన
 నేతులగలవాడై, బిట్టెలుగనన్ = పెద్దముఠతో, శివమహత్త్వంబు =
 శివుని గొప్పతనము, అనఘుండు = పావరహితుండు.

సీ. ఆది మత్స్యము నిల్ప నట మత్స్యకేశ్వరం
 బిల లంకలోపల గలదుగాక
 చూచి గూర్తము నిల్ప నాదికూర్తేశ్వరం
 బిల నొకవారాశి గలదుగాక
 రామచంద్రుడు నిల్ప రామేశ్వరము పాల
 కొలను నేతువయందె గలదుగాక
 కృష్ణుండు నిల్పిన గృష్ణేశ్వరంబు పెం
 పలవారణాసిలో గలదుగాక
 పాండ్రకుండు నిలువ పాండ్రకవాసుడే
 వేశ్వరంబు గలదె యెచటనైన
 నెన్న వేలవేయునే.....

౮౭

టీ. ఆదిమత్స్యము=కొలలటిమత్స్యవతారుండు, నిల్పన్ = ప్రతిష్ఠ
 చేయగా, మత్స్యకేశ్వరంబు = మత్స్యకేశ్వర మనుజులము, వారాసిన్ =
 సముద్రములో, పాలకొలను = పాలకొల్లు, (ఇది పంచారామములోని శ్రీరా
 రామము టిగి రామలింగేశ్వరుండు ప్రతిష్ఠింపఁబడినవాడు. నేతువయందు =
 వానరులచే నిర్మింపఁబడిన నేతువునందు, వారణాసిలోన్=కాశీలో, ఎన్నన్ =
 అఱచింపగా, వేయవేల = పంచవిషయములు ఎందులకు ?

సీ. భువి శివభక్తప్రభోమమయనియాది
 బల్కినవాడు సుపాండ్రకుండె?
 తగదు ఆదుర్భాషితం మహత్తని వ్యాసు
 భక్తి గఱపినవాడు పాండ్రకుండె?

నిగమార్థముగను మాపి గురుమచ్చిష్ఠుని
ప్రతిభజించినవాఁడు పాండ్ర కుండ
యిలను మకర్తమహేశ్వరో యని యీశు
భజించువాఁడె దాపాండ్రకుండె ?

ఆ. కడగి యిట్టివిష్ణు కడగళ్లు పాండ్రక
వాసుదేవుమీఁద వైతు రజ్జు
లేమి చెప్పవచ్చునే...

౧౮

టీ. భక్తిప్రభో=భక్తులకు ప్రభువైనవాఁడా? ఆదిన్=తొలుత, దుర్భాషి
తమ్=చెడుమాట, ఈమాట = శార్వతియును, గురుమచ్చిష్ఠుని = గురువునువలె
శిష్యుని, ప్రతిభజించినవాఁడు=తిరిగి నేవించినవాఁడు, మహేశ్వరః=మహేశ్వ
రుఁడు, కర్త=చేయువాఁడు, కఠినవాఁడు = నేర్పినవాఁడు, నిగమార్థముగ=
పేదార్థముగనట్టుగా

సీ. ఆదియుగమున మత్స్యవతారమునాఁడు
మురవైరి మత్స్యవేశ్వరు భజింప
నయ్యగంబునను గుర్తావతారమునాఁడు
దనుజారి కూర్చేశ్వరుని భజంప
నయ్యగంబున వరాహవతారమునాఁడు
హరి వరాహేశ్వరు నటు భజింప
నయ్యగంబున నృసింహవతారమునాఁడు
శౌరి నృసింహేశు చేరి కొలువ

ఆ. ద్వాపరంబున నాటివానిని పాండ్రక
వాసుదేవుఁ జెప్పు వాండ్ర నెట్ల
నెడమఁజేయఁజూతురే...

౧౯

సీ. ఘోషించిన “శివ ఏకోదేవ” యని శ్రుతి
 గలుగుట రుద్రుఁ డొక్కరుఁడె కర్త
 భృతి “నేక మేవా ద్వితీయ” మని యనిశ్రుతి
 గలుగుట రుద్రుఁ డొక్కరుఁడె కర్త
 చెన్నార “నేక పూర్వం రుద్ర” యని శ్రుతి
 గలుగుట రుద్రుఁ డొక్కరుఁడె కర్త
 నొగి “నేక ఏవ రుద్రోచ్యతే” యని శ్రుతి
 గలుగుట రుద్రుఁడొక్కరుఁడె కర్త

ఆ. యని యుగాదులందు హరివిరించాదులు
 గొలిచి సత్పథములగొందు రట్లు
 నేలపలుకు వేయు నేకామ్ర...

౯౦

టి. శివ ఏకోదేవః = శివుఁడు ఒక్కఁడే నేవుఁడు=ఏక మేవాద్వితీయమ్,
 పరబ్రహ్మ ఒక్కఁడేను, (రెండవవస్తువు లేనిది). ఏక పూరుషగుర్మః=రుద్రుఁ
 డొక్కరుఁడే (పరమపురుషుఁడు). ఏక ఏవరుద్రోచ్యతే = రుద్రుఁడుఒక్కఁడే
 యని చెప్పబడుచున్నాఁడు, హరివిరించాదులు = విష్ణువు బ్రహ్మ మొదలగు
 వారు, గొలిచి = నేవించి, సత్పథములన్ = ముంచి మార్గములు, పొందురు =
 తీసికొందురు.

సీ. తగను “త్వం విశ్వభ ర్తా తవ నా స్తి భ
 ర్తా” యన భర్త తథ్యంబునీవ
 అరయ “త్వం విశ్వహ ర్తా తవ నా స్తి హ
 ర్తా” యన హర్త తథ్యంబునీవ
 తగిలి “త్వం విశ్వక ర్తా తవ నా స్తి క
 ర్తా” యన కర్త తథ్యంబు నీవ

తలచ “త్వం విశ్వనాథా తవ నాస్తి నా
థా” యన నాథుతథ్యంబు నీవ

ఆ. గాన భర్త హర్త కర్త నాథులు మఱి
లే రటంచు శ్రుతులు లిలమ్రాయ
నేలపలుకు లింక నే...

౯౦

టీ. భర్తా = భరించువాడు, త్వంవిశ్వభర్తా = నీవు ప్రపంచమును
భరించువాడవు, తవ నాస్తి భర్తా = నీకు భర్త లేడు, కర్తా = చేయువాడు
హర్తా = హరించువాడు, నాథో = నాథుడైనవాడు.

సీ. ఇల “జగతాం పతయే నమో నమ” యని
చాటుచు నీశుడే సర్వకర్త
యతిశయించి “దిశాంచ పతయే నమో” యని
చాటుచు నీశుడే సర్వకర్త
నలిరేగి, “యోషధీనాం పతయే” యని
చాటుచు నీశుడే సర్వకర్త
యింపారగా “పశూనాం పతయే” యని
చాటుచు నీశుడే సర్వకర్త

ఆ. యని దొడంగి మీకు యజరాదివేదంబు
లర్థి మ్రొక్కుచుండు నట్టినిన్ను
నెన్న నేలవేయునే...

౯౧

టీ. జగతాంపతయే నమోనమః = జగత్తులకు పతియైన యీశ్వరుని
కోరికు నమస్కారము. దిశాంచపతయేనమః = దిక్కుల కధిపతివైన నీకు
సమస్కారము. యోషధీనాంపతయే నమః = ఔషధుల కధిపతివైన నీకునమస్కార
ము, పశూనాం పతయే నమః = ప్రాణులకధిపతివైన నీకు నమస్కారము, యజు

రాధివేదంబులు = యజ్ఞాగ్ని మొదలును 'వేదములు', 'అర్థిన్' = 'శ్రీతిత్',
మొక్కచుండున్ = నమస్కరించుచుండును, అట్టినిన్ను ఎన్నెన్ = స్తుతింప
నేల?

సీ. తవి "రుద్రానూతతావినేక్షేత్ర"ని
చాటుచు శంభుడే సర్వకర్త
తగ "గృత్స్నవీతాయథావతే" యని పూని
చాటుచు శంభుడే సర్వకర్త
నిశ్చయింపగ "మంత్రిణే వాణిజాయ"ని
చాటుచు శంభుడే సర్వకర్త
యెలమి "నిషంగిణిపుషధిమతే" యని
చాటుచు శంభుడే సర్వకర్త

ఆ. యని దొడంగి మీకు యజ్ఞరాదివేదంబు
లర్థి మొక్కచుండు నట్టినిన్ను
నెన్న నేల వేయునే...

౯౩

టీ. తవి = పూని, రుద్రానూతతావినే క్షేత్రాణాంపయేనమః =
రుద్రుడు ఎదురుగనుండి యుద్ధముచేయువాడు, క్షేత్రములకధిపతియును.
మంత్రిణేవాణిజాయ = మంత్రియైనవాడు, వ్యాపారముచేయు వాడును.
నిషంగిణిపుషధిమతే = అమృలపొదిగలవాడును, అని యజ్ఞార్చేదముమొక్క
చుండుటచే శంభుడే సర్వకర్త.

సీ. భృతిఁబూని 'వ్రాతపతిభ్యశ్చ' యని యెత్తి
చాటుచు శర్వుడే సర్వకర్త
దృష్టంబుగా 'గణపతిభ్యశ్చ' యని యెత్తి
చాటుచు శర్వుడే సర్వకర్త

ప్రేమతో 'విశ్వరూపేభ్యశ్చ' యని యెత్తి

చాటుచు శర్వ్వడే సర్వకర్త

దివ్యంబుగా 'రథపతిభ్యశ్చ' యని యెత్తి

చాటుచు శర్వ్వడే సర్వకర్త

ఆ. యని దొడంగి నిన్ను యజురాదివేదంబు

లర్థి మ్రొక్కుచున్న యట్టినిన్ను

నెన్న నేల వేయునే...

౯౮

టీ. ధృతిఃఖాని = ధైర్యముహాని, వ్రాతపతిభ్యశ్చ = 'జనసమూహముల కధిపతియైనవాడు, అని ఎత్తిచెప్పుచు, శర్వ్వడే = ఈశ్వరుడే, సర్వకర్త = సమస్తమునకు గర్త, గణపతిభ్యశ్చ = గణముల కధిపతియైనవాడు, విశ్వరూపేభ్యశ్చ = సమస్తరూపములుగలవాడు, రథపతిభ్యశ్చ = రథాధిపతులనర్వరూపమైనవాడు.

సీ. తనర "త్వమేవ మాతాచ పితా" యని

యతిభక్తిః గొలిచె దివ్యాగమములు

నలి "నన్యథా శరణం నాస్తి" యని సదా

భ్యర్థిః గీర్తించు మూలాగమములు

తెల్లంబుగా "త్వం గతి స్త్వం మతి శైచివ"

యని ప్రశంసించు శైవాగమములు

"దీనాశ్చరతి మంత్రహీనం క్రియాహీనం"

మని స్తుతియించు సర్వాగమములు.

ఆ. యట్టిసీకు సాటియేది శ్రీవేదాంత

వీరభద్రశరణవేషధుద్ర

ఋద్ధనిషంగయే...

౯౯

టీ. ర్వమేవ మాతాపితౄణాం = సేవ తల్లివి తండ్రివి, అన్యథా శరణం
నాస్తి = మఱియొకవిధమున శరణములేదు, త్వం గతిస్త్యం మతీశ్చైవ =
నీవే మాకు గతి నీవే మాకు సద్బుద్ధియైనవాడవును, దీనాః = దీనులు, మంత్ర
హీనమ్ = మంత్రములు లేనివారయ్యును, క్రియాహీనాశ్చ = క్రియలు
లేనివారయ్యును, చరంతి = సంచరించుచున్నారు, శ్రీవేదాంతవీరభద్రశరణ
వేష = వేదాంతస్వరూపుఁడా వీరభద్రావతారమున రక్షచేయువేషముగల
వాఁడా, ఇద్ధనిషంగఁగఁబడమైన ఆములపొదిగలవాఁడా !

సీ. శ్రీగురువేనమః శ్రీనీలకంఠాయ
శాశ్వతాంగాయ సర్వేశ్వరాయ
శ్రీధరవరదాయ శ్రీవ్యోమకేశాయ
వరదాయుధాయ మద్వల్లభాయ
శ్రీలయనేత్రాయ శ్రీదసన్నిత్రాయ
మద్వంశినే భక్తవత్సలాయ
శ్రీవామదేవాయ శ్రీమహాదేవాయ
శర్వాయ శంభవే శంకరాయ

ఆ. యనెడు నామృదూక్తు లాలింపుమయ్య పా
లింపుమయ్య కృప దలంపుమయ్య
యీగదయ్య భక్తి

౯౬

టీ. శ్రీగురువే = శోభాయుక్తులైన గురుస్వరూపుఁడు, శ్రీనీలకం
ఠాయ = అందమైన నల్లనికంఠముగలవాఁడు, శాశ్వతాంగాయ = శాశ్వత
మైన అవయవములుకలవాఁడు, సర్వేశ్వరాయ = సమస్తమునకు అధిపతియైన
వాఁడు, శ్రీవ్యోమకేశాయ = ఆకాశమే జటాజూటముగాఁ గలవాఁడు, వర
దాయుధాయ = వరములనిచ్చు ఆయుధములుగలవాఁడు, మద్వల్లభాయ =
నాప్రియుడైనవాఁడు, శ్రీలయనేత్రాయ = కాలాన్ని నేత్రముగాఁగలవాఁడు,

శ్రీ దసన్నిత్రాయ = సంపద నిచ్చు యోగ్యమైన మిత్రుడైనవాడు, మద్వం
శినే = నావంశములోనివాడు, భక్తవత్సలాయ = భక్తులయందు వాత్స
ల్యముగలవాడు, శ్రీ వామదేవాయ = అందమైనదేవుడు, శ్రీ మహాదేవాయ =
గొప్ప తేజోరూపుడు, శర్వాయశంభవే = సుఖమునకు ఉత్పత్తిస్థానమైనవాడు.
శంకరాయ = సుఖమునుచేయువాడు నగు ఈశ్వరునకు నమస్కారము.

సీ. తస్మై నమస్తృతతాప సంహారిణే

హరి సంహరాయ కాలాంతకాయ

తస్మై నమస్సుధాధవళదేహాయ త్రి

లోచనాయ భవార్తి మోచనాయ

తస్మై నమః ఫణీంద్రవిభూషణాయ పి

నాకినే పార్వతీనాయకాయ

తస్మై నమో మహీధ్రనికే తనాయ సం

తుష్టచిత్తాయ మృత్యుంజయాయ

ఆ. యనెడు నామృదూక్తు లాలింపుమయ్య పా

లింపుమయ్య కృపఁ దలంపుమయ్య

యీగదయ్య భక్తి యే

౯౭

టీ. స్తృతతాపసంహారిణే = స్తరింపబడినంతనే, తాపమును సంహ
రించునట్టి, తస్మై = ఈశ్వరుని కొఱకు, నమః = నమస్కారము, సుధాధవళ
దేహాయ = సుద్ధవలె తెల్లనయినదేహము కలవాడు, త్రిలోచనాయ =
మూడునేత్రములుగలవాడు, భవార్తిమోచనాయ = సంసారపీడను విడిగించు
వాడు, ఫణీంద్రవిభూషణాయ = సర్పరాజములు భూషణముగాఁగలవాడు,
పినాకినే = పినాకమును ధనుస్సుగలవాడు, పార్వతీనాయకాయ = పార్వతికి
భర్తయైనవాడు, మహీధ్రనికేతనాయ = కైలాసపర్వతము స్థానముగాఁగల

వాడు. సుతుష్టచిత్తాయ = సుతోషించినమనసు స్థలవాడు, మృత్యుంజ
యాయ = మృత్యువును జయించినవాడు.

సీ. ఇష్టదాయ బ్రహ్మణే లింగమూర్తయే
మత్పతయే ఓం నమశ్శివాయ
న స్పృహాయ జ్వలనసంస్తంభరూపిణే
మత్పతయే ఓం నమశ్శివాయ
యగ్రాయతే ప్రళయోత్పత్తిహేతవే
మత్పతయే ఓం నమశ్శివాయ
మహితశాంతాయాది మధ్యాంతశూన్యాయ
మత్పతయే ఓం నమశ్శివాయ
యనెడు నామృదూక్తు ...

౮౯

టీ. ఇష్టదాయ = ఇష్టమైనదాని నిచ్చువాడు, బ్రహ్మణే = బ్రాహ్మణుడైనవాడు, లింగమూర్తయే = లింగాకారమైనవాడు, మత్పతయే = నాకు ప్రభువైనవాడు, ఓం = ఓంకారస్వరూపుడు, అగుశివాయ = శీవునితోఁప, నమః = నమస్కారము, నస్పృహాయ = విషయములందు ఆభిలాషలేనివాడు, జ్వలస్తంభరూపిణే = అగ్నిని స్తంభించినస్వరూపముగలవాడు, యగ్రాయ = భయంకరమైన రూపముగలవాడు, ప్రళయోత్పత్తిహేతవే = నాశకముగకు పుట్టుకకు కారణమైనవాడు, మహితశాంతాయ = పూజ్యమైనవాడు, శాంతమైనవాడు, ఆదిమధ్యాంతశూన్యాయ = ఆదిమధ్యము అంతములేనివాడు. అగు శివునకు నమస్కారము,

సీ. దుష్కర్తృహర శివదో శివదో పాల
కురికి సోమేశ నిర్గఙ్గినాశ తేలుగః
దురితభంజనశివదో పాల
కురికి సోమేశ త్రిగోప్రకాశ

దుష్టమర్దన శివదో శివదో పాల
కురికి సోమేశ నిర్గుణప్రకాశ
దోషఖండన శివదో శివదో పాల
కురికి సోమేశలఘు ప్రకాశ

ఆ. యనెడు నామృదూక్తు లాలింపుమయ్య పా
లింపుమయ్య కృపఁ దలంపుమయ్య
యీగదయ్య భక్తియే ...

FF

టీ. గుష్కర్తహరః=పాపకర్తమును హరించువాడా ! దురితభంజన =
పాపములను భేదించువాడు, త్రిగోత్రకాశ = మూడువేదములందును
ప్రకాశించువాడా ! దుష్టమర్దన = దుష్టులను హరించువాడా ! నిర్గుణప్ర
కాశ=నిర్గుణమైన ప్రకాశస్వరూపుఁడా, దోషఖండన=దోషములను ఖండించు
వాడా ! లఘుప్రకాశ = విశేషమయిన తేజోరూపుఁడా పాలకురికి
గ్రామవాసియగు సోమేశా నామృదూక్తలాలింపుమయ్య,

సీ. శివదో మహాదేవ శివదో సదాశివ
శివదో శివాధిప శివదో శివదో
శివదో మహేశ్వర శివదో గిరీశ్వర
శివదో మయీమయ శివదో శివదో
శివదో జగన్నాథ శివదో మదాత్మేశ
శివదో భవాంతక శివదో శివదో
శివదో విరూపాక్ష శివదో సురాధ్యక్ష
శివదో నతాపేక్ష శివదో శివదో

ఆ. యనెడు నామృదూక్తు లాలింపుమయ్య పా
లింపుమయ్య కృపఁ దలంపుమయ్య
యీగదయ్య భక్తియే...లింగ.

౧౦౦

సీ. కాలభుజంగమాభీలతగదియ నీ

క్షీంచి తలంకెద శివదో శివదో
మోహశార్దూలంబు ముట్టిన బోలేక
చేడ్వడి వగచెద శివదో శివదో
క్రోధాగ్ని కణములు కొని కాలనేనోడి
చేతుల్విడల్పెద శివదో శివదో
శిథిలజరారాక్షసీభూతకోటం బెం
చిననేం గలంకెద శివదో శివదో

ఆ. ఆడు నామృదూక్తు లాలింపుమయ్య పా
లింపుమయ్య కృప దలంపుమయ్య
యీగదయ్య భక్తియే...

౧౦౧

టీ. కాలభుజంగమాభీలతఁ = మృత్యువనెడి సర్పముయొక్క భయం
కరరూపమును, ఈక్షీంచి=చూచి, తలంకెదన్ = భయపడెదను, మోహశార్దూ
లంబు=మోహమునెడిపెద్దపుల్ల. ముట్టినన్ = మీఠవడగా, పోలేక, చేడ్వడి=
పాదమువగచెదన్=బాధపడెదను. క్రోధాగ్ని కణములు = కోపమునెడి అగ్ని
యొక్క తునుకలు, కాలన్గొని=కాళ్లతోనెత్తి, నేను ఓడి = వ్యాకులచిత్తుఁ
డనై, చేతులు విడల్పెద=చేతుల నిటునటుచిమ్ముదును, శిథిలజరారాక్షసీభూత
కోటన్=శిథిలావస్థను గూర్చి ముసలితనమునరాక్షసి భూప్రమైకోటను, పెం
చినన్ = పృథ్విసేయంగా, ఏను, కలంకెదన్ = కలంకచెందెదను. నాంబు =
ఆనాడు, నామృదూక్తులాలింపుమయ్య

సీ. శివదో యబద్ధకుక్షీని బెంపనే కాని
దేవ మిమ్ము భజింపఁ దెరువులేదు
శివదోయసత్యులచెంత సుండనె కాని
జియ్య మీభక్తులఁ జేరలేదు

శివదో కుజనగోష్ఠిచే దలంపనే కాని
 తండ్రి మీశివగోష్ఠి తగులలేదు
 శివదో పరస్తుతుల్ చేసి క్రుంగెదఁ గాని
 స్వామి మీమహిమయు చదువలేదు
 ఆ. యనెడునామృదూక్తు లాలింపుమయ్య పా
 లింపుమయ్య కృపఁ దలంపుమయ్య
 యీగదయ్య భక్తియే...

౧౦౨

టీ. అబద్ధకుక్షిని = అసత్యమైనవాట్టను, పెంపనేకాని = పెంచుటకే
 కాని, తెరువు=ఉపాయము, అసత్యులచెంతకొ=అసత్యము మాటాడువారిచిగ్గర,
 కుజనగోష్ఠిచే = దుష్టులతో మాటాడుటచే, శివగోష్ఠిన్=శివుని ప్రసంగమున.

సీ. సంసార మనునింద్రజాలంబులో మున్ని
 చిక్కి భీతిల్లెద శివదో శివదో
 అడియాస యనువేడిబెడిదంపునులిబడి
 చింతలొందెద మది శివదో శివదో
 సాంబు చిక్కునబడి వెలువడలేక
 చిడిముడిపడుచుంటి శివదో శివదో
 భవసాశములఁగట్లుపడి తెంపులేక మ్రు
 చ్చిలి వెచ్చనూర్చెద శివదో శివదో
 ఆ. యనెడు నామృదూక్తు లాలింపుమయ్య పా
 లింపుమయ్య కృపఁ దలంపుమయ్య
 యీగదయ్య భక్తియే...

౧౦౩

టీ. సంసారమనెడి యింద్రజాలంబులో = గారిడీలో, బీతిల్లెద =
 భయపడెదను, అడియాస = చెడు ఆశ, బెడిదంపునులిబడి = కఠినమైన సెలఁ

తలఁచి, చింతలొందెదన్ = బాధకులతలఁచుచెదను, చిడిముడిపడు
చుంటిని = వీకాశపడుచుంటిని, భవపాశములకట్టు = సంసారపాశపుచిక్కులు,
తెచ్చలేక = తెగులేక, మ్రచ్చిలి = దొంగిలిప:బడి, వెచ్చనూర్చెదన్ =
వేడినిట్టూర్చులువిడిచెదను.

నీ. భావింపరానివి భావింపఁగోరుదు

నిక నాదురితంబు లెన్నఁ డణఁగు

చూడంగరానివి చూడఁగాఁ గోరునే

నిడుదృష్టి దోషంబు నెన్నఁ డణఁగు

చేయంగరానివి చేయంగ నూహింతు

నేగర్తదుర్దశ లెన్నఁ డణఁగు

ప్రసరింపరానివి ప్రసరింపఁగాఁ బోదు

నిక పాపబంధంబు లెన్నఁ డణఁగు

ఆ. నెన్నఁ డబ్బునాకు నెట్లు పావన మాదు

భక్తి గురుకృపాప్రభావమహిమ

హేతుశుద్ధిమహిమ యే...

౧౦౪

టీ. భావింపరానివి = ఆలోచింప గూడనివి, భావింపఁగోరుదున్ =
ఆలోచింపఁగోరెదను, దురితంబులు = పాపంబులు, నిడుదృష్టిదోషంబులు =
ప్రసరింపఁజేయు దృష్టియందలిదోషములు, కర్తదుర్దశలు = కర్తవలనిదుర
వస్థలు, ప్రసరింపరానివి = తాఁకరానివి, ప్రసరింపఁగాఁబోదును = తాఁక
బోయెదను, పాపబంధములు = పాపసంబంధములు, (నెన్నఁడబ్బునాకుభక్తి)
గురుకృపాప్రభావమహిమన్ = గురువుయొక్క కృపామహిమచేత నెట్లు,
పావనమాదున్ = పవిత్రమగుదును? హేతుశుద్ధిమహిమ = కారణశుద్ధియొక్క
గొప్పతనము.

సీ. రక్షింపవే కృపపీక్షింపవే సుమా

ర్గముఁ జూపి పెడగుమార్గములు మాపి
కావవే కలికాల ప్రోవవే సద్భక్తి

గలిగించి శత్రువర్గము లణించి
త్రైంపవే సత్క్రియల్ దింపవే దుర్మతి
జంపవే రాగాదినంచయములు

బోధింపవే భక్తి వేధింపవే బాధ
గాథలు మెలగి విరోధ మణిపి

ఆ. యనెడి నాప్రభావ మాలింపుమయ్య పా
లింపుమయ్య కృపఁ దలంపుమయ్య
యీగదయ్య భక్తియే...

౧౦౫

టీ. కృపపీక్షింపవే = సుమతోచాడవా? సుమార్గము = మంచి మార్గము, పెడగుమార్గము = పెడప్రోవ, మాపి = నశింపజేసి, సత్క్రియల్ = పుణ్యకర్తలు, దుర్మతిన్ = దుర్బుద్ధిని, దింపవే = తగ్గింపవా? రాగాదినంచ యము = రాగద్వేషాదిదోషసముదాయము, బాధన్ = సీడను, వేధింపవే = పోగొట్టవా?

సీ. ఇలందేనెబడి చెడ్డ యీగచందంబున

నొగిరాగమగ్నత నున్నవాడ
పాలలోపలబడ్డ బల్లిచందంబున
సుదితమహోద్వృత్తి నున్నవాడ
నలినూతిలోబడ్డ యెలుకచందంబున
బహుకడగండ్లచే బరగువాడ

నీరసలోపలబద్ధ నేయించుచును

గుఱిలేని బాధలఁ గుందువాడ

౩. నన్నుఁ జూడుమయ్య నావేదవెతకు యా

లింపుమయ్య కృపఁ దలంపుమయ్య

యీగదయ్య భక్తియే...

౧౦౬

టీ. ఇలాన్ = భూమిలో, లేనబద్ధయీగ చంద్రునన్ = లేనలోఁ
 యీగదిగమున, రాగమగ్నతన్ = అనురాగములో మురుగుటలో,
 శాంతిమహోద్వృత్తిన్ = బయలుదేరిన గొప్ప ఉద్రేకముతో, నీరులోబద్ధ
 నేయించుచును = నీటిలోపడిననేయవలె, గుఱిలేని = అతులేని, బహుకడ
 గుడ్డచే = అనేక ఆవదలచే, పరగువాడన్ = ఎప్పెడువాడను, నాపేద
 నరకు = మునాదీనమయినబాధతోఁగూడిన మొట్ట.

సీ. నీయందు చున్నట్టి నిష్ఠలేమిక నున్న

బాధించుచున్నయాపదలు సాక్షి

నీదుపాదోదకనిష్ఠలేమిక నున్న

గాఱించుచున్నరోగములె సాక్షి

నీప్రసాదామృత నిష్ఠలేమిక నున్న

దట్టించుచున్నదుర్దశలు సాక్షి

నీభక్తదాసోహనిష్ఠలేమిక నున్న

నలయించుచున్నకర్తముల సాక్షి

౪. యని నిజంబు పలుకునట్టి నావేదకు

య్యలింపుమయ్య గదయ్య ఇయ్య

యీగదయ్య భక్తియే...

౧౦౭

టీ. అన్యవాచకతేమి = యోగ్యమయినభక్తియొక్క నిష్ఠలేకపోవుటచే.
 హదోదయస్థ లేమి = పాదజలమును తీసికొనునియమము లేకపోవుటచే.
 చాతించుచున్న = చాధజెట్టుచున్న, నీప్రసాదాప్యనిష్ఠలేమి = నీప్రసాద
 మును ఆప్యతనయొక్క నిష్ఠలేకుండుటచే, దుష్టశలు = దురక్షణలు, నీభక్తి
 చారోహనిష్ఠ = నీభక్తులకు దాసుడ ననుబుద్ధి, అయించుచున్న =
 పీడించుచున్న.

సీ. ఎలమి వేదాంతవీరేశ్వరనిరుదాంత

ములు వ్రాయు పుస్తకమో యనంగ

ప్రమథులమహితానుభావముల్ వెక్కుచుం

నములుజెప్పినపురాణమో యనంగ

కీర్తింప బసవేశుగీతాదు లటులవ్రా

యింపఁ గట్టెనపుడ్ర వీణ యనంగ

పాల్కురికయ్య ప్రబంధంబు లన్నింటిఁ

బెట్టినయొడికంపు పెట్టె యనంగ

ఆ. సమర శరణు జిహ్వాలం దన్యవాదకో

లాహలంబు సుధవిలాస మగుచు

నెందు వెలయుఁగాక నే...

౧౦౮

టీ. ఎలమిన్ = సూత్రోపముతో, వేదాంతవీరేశ్వరనిరుదాంతముల్ =
 వేదాంతప్రతిపాద్యుడైన వీరేశ్వరనియొక్క బిరుదవిన్నాములు, ప్రమథుల
 మహితానుభావముల్ = ప్రమథగణము పూజ్యప్రభావములు, బసవేశుగీతా
 దులు = బసవేశ్వరునిపాటలు మొదలయినవి, పాల్కురికయ్య = పాల్కురి
 గోవనాథుని, ప్రబంధంబులు = ప్రబంధములలోనివిషయములు, శరణుజిహ్వా
 లందు = శివభక్తిప్రబోధనలలో, అమరుక్ = అమరుగాక. సుధవిలాసము =
 అమృతముయొక్క విలాసముగలదై.

టీ. ధర్మాధ్యక్షుఁడు దానధర్మ సంపత్తియు

సర్థాధ్యక్షుఁడు గామితార్థములను

ఆయురధ్యక్షుఁడు దీప్తాయుసస్పృశియు

మోక్షాధ్యక్షుఁడు శుద్ధమోక్షపథము

రాజ్యాధ్యక్షుఁడు సామ్రాజ్యసంపత్తియు

జ్ఞానాధ్యక్షుఁడు సుజ్ఞానములును

యోగాధ్యక్షుఁడు బహుయోగాభివృద్ధియు

మోక్షాధ్యక్షుఁడు శుద్ధమోక్షపథము

ఆ. నెనయ నెన్నరేని యిది వ్రాసి చదివిన

నీసశతక మతివిశేషముగను

నేల కలుగకుండు నేకామ్రగురుచి త్త

సలినభృంగసోదనాథలింగ.

౧౦౯

టీ. ధర్మాధ్యక్షుఁడు = ధర్మమును గోరువారికి, అర్థాధ్యక్షుఁడు = భాగములను
 గోరువారికి, ఆయురధ్యక్షుఁడు = ఆయుర్దాయమును గోరువారికి, పుత్రాస్థిలకు =
 పుత్రులను గోరువారికి, యోగాధ్యక్షుఁడు = చిత్తనిరోధమును గోరువారికి, మో
 క్షాధ్యక్షుఁడు = మోక్షమును గోరువారికి, శుద్ధమోక్షాధ్యక్షుఁడు = శుద్ధమోక్షమును
 గోరువారికి.

అన్యవాదకోలాహలము సంపూర్ణము.

అన్యవాదము
 వెన్నెల, వాల్మీకి రామాయణమునందు
 'వాల్మీకి' ప్రస్తుత పదప్రకారము.

పద్య కావ్యములు

	క్ర. 1-3 రూ. ఆ.
అడవిమల్లెలు	... 0 8
అభ్యాత్మరామాయణము	.. 2 0
అనంతసింధుదము, (చంద్రోదయము)	... 2 0
అనిరుద్ధచరిత్రము	... 0 10
అంబరీషపాఖ్యానము, నటిక	... 0 6
అంధ్రభాగవతము, పద్యకావ్యము:—	
అది సభాపర్వములు ,,	... 4 0
అరణ్యపర్వము 4 0
విరాటోద్యోగపర్వములు ,,	... 4 0
భీష్మద్రోణపర్వములు ,,	... 4 0
కర్ణశల్మసౌప్తికస్త్రీపర్వములు,,	... 4 0
కాంతిపర్వము ,,	... 4 0
అనుకాననిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమనాస, చాసల, మహాప్రస్థానిక,	
స్వర్ణారోహణపర్వములు	... 4 0
అదిపంచకము, ఒకటిసంపుటము	.. 11 8
యుద్ధపంచకము, స్త్రీపర్వము	... 7 8
కాంతిసక్తము	... 7 8
అంధ్రశ్రీమద్రామాయణము—జనమంచి శేషమిశ్ర గారిది	
3 సంపుటములు	... 15 0
డిటా 7 ,,	... 18 0

హావిళ్ల రామస్వామికౌస్తులు అండ్ సన్స్,

292, ఎన్.జే.రోడ్, చెన్నపురి.

గరుడాచలము-యక్షగానము, పెద్దచ్చు	...	0	3
గీతమంజరి, చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము	...	0	4
చాటుపద్యమణిమంజరి, ప్రభుభాగము	...	1	12
చిత్రభారతము, చరిగొండ ధర్మనగారిది	...	1	8
చెన్నపురీవిలాసము	...	0	8
చెన్నబసవపురాణము	...	2	8
ఛందోదర్పణము (అనంతనిధందము)	...	2	0
తైమిసిభారతము	...	2	8
తెనుగుసమస్యలు	...	0	3
దసరాపద్యములు	...	0	2
దశావతారచరిత్ర	...	3	0
దేశింగురాజుకథ (జంగంకథ)	...	0	8
ధ్రువోపాఖ్యానము, పటిక	...	0	10
నలోపాఖ్యానము. పటిక	...	0	8
నిర్వచనోత్తరరామాయణము	...	1	8
నలచరిత్ర, ద్వీపద, క్యాలికోబైండు	...	2	4
నిరంకుశోపాఖ్యానము	...	0	8
నీలపద్యసంగ్రహము, పటిప్పణము	...	0	6
నీలాసుందరీసరిణయము	...	0	8
పల్నాటిపీఠచక్రము	...	3	8
పంచకంఠము, నాగాయణకవిది	...	1	8
డిటా కాలికోబైండు	...	2	0
డిటా వేంకటనాథరాజకవికృతము	...	1	8
డిటా కాలికోబైండు	...	2	0
ప్రభావతీప్రద్యున్నము	...	1	12
పారిజాతాపహరణము, చిన్ననైజు	...	1	0
,, సాంధ్రతీకాతాత్పర్యము	...	3	0

